

Na Kpep U Sohpetbneng

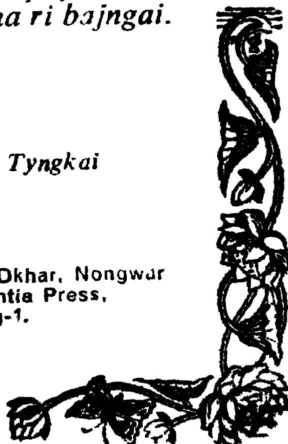

DA

E. WESTON DKHAR B.A., B.T.

Kumne nga rwai ko khun ka Ri,
Ko Ri Umsnam u N̄i u Kpa,
Ki Khlur jongpha kin ïai phyrnai,
Wat la ngan ngam sha ri bajngai.

Ïa ka Hok longtrai la Tyngkai

Published by Miss Blindalores Dkhar, Nongwar
and Printed at Khasi Jaintia Press,
Mawkhar, Shillong-1.

Na Kpep U Sohpetbneng

DA

E. WESTON DKHAR B.A., B.T.

*Di kaba nga sngewbhurom ia I mei,
I Loresi Dkhar Nongwar, Iba ki
jingduwai bad ki jingkynpham
ba jur jur jong I ki long ka
bor haba jingim jongnga ban
jam lyngba ki sngi ba
dum-lyoh.*

"As long as there's a sun to rise,
And Shillong Peak will stand—
The lilting notes of poetry,
Will flow across our land."

1979

SHI KYNTIEN

Ban plie kitab ïa ki syrtap jong ki Ingaid ki iwait ki por dei ban da ngam sha ki khulñ ba kynjah bad ki lhong ba jylliew jong ki pateng pakit ba la btep kyrthai ha ki syrtap jong ki por. Ki Koni, ki khanatang, ki Parom, ki Khana pateng, ki Skit, ki Puriskam bad ki Purinam ki don la ka bor ban kynoi ïapngiah ïa kano kano ka jaitbynriew ha ki palong ba lyngngai jong ki ramïa jingpnohsniew bad teng teng hangne la bynshet lyngngeit ; namar bym lap dientrai shuh ïa ka duh ka dang : ha kane ka maïa bad hangne la jyrthiaw-tluh jyrthiaw-tling paitkynrud ban khud ban tai pyn, shong nongrim ïa ka nongrim jong ka jaitbynriew. Ki sngi jong ki Khanatang bad ki Puriskam wat la ki dang pynbyrngia Inger, Irat pat ki la sdang ban tuid noh bad sopñianglong ha ka sop ki sngi ba la leit noh bad ïa ki khmat jong ki 'Rangkynih 'Rangphawar la plait syrdeng ban ïohi shynna bad tarajur blang pa blang salani jai halor ki nongrim jingshisha ba la wad, la thwet, la tai la pynshong bad la bate thik pa thik halor ki symboh ksiar symboh rupa paila kiba dang lah ban lum ban lang na ki Pad Sawlyer kiba ka jabieng baproh basnah jong u briew ka dang lah ban lum thup. Ka por ka la ih ba ngi dei ban tih dew-trai ban bynshet ïa ka histori jong ka jaitbynriew ka ba hor-kit yn nym ñiew dew-thala da ki leh-batip jong ka pateng ba mynta ne takor-poh-jaiñtapmoh 'da ka pa-teng ba dang wan ne ïuhsoit dew-thala da u wan-ur won-hap, u wan-wir wan-pur.

Kawei pa kawei ka jaitbynriew ka don la ka histori; la la sharistar da u khulom bad ka kot sada, da ki syrdoh tluh syrdoh ateiñ ne sai ryndia, da ki óh ki daiñ-oh ha u dienguh, ha ki mawlong mawteh, ki krem ki kroh ki mawsiang, ki kpep ki mawbynna, ki mot ki kor, ki du-wan ki kharai, ki kor bad ki basa shongthait, ka leh niam leh rukom ne ka pyrkhat ka pyrdaiñ ban pyngiah shai kdar ïa ki longdien ban nym kwit nym kma kadiang kamon bad ring mynsiem jlan ha ka mutdus ka tharai

ka ba ïai kynriang sawar katba ki por ki pateng ki nangjlan ki nangïaid. Ngi la jngi ha ki thwei dum ka lyngngoh lyngngaiñ bad ka pyrkhat pyrdaiñ ka shi ka thynrei: ka khat ka kheiñ ka kut ha ka bynñiew ka ngeit lynsah ngeit-kynrut khlem iap dientrai ïa ka jingshisha bad bud sa ka syier ka phieng namar la tur ruh jngan, la randien ruh kjap bad kum u tdem hapoh u bun ka pynpisa ikui shi ikui ïa ki Laiphew-na-ar jingmut namar ki la kye kohnguh halor ka nongrim ba la 'mynjur lypa' kaba ki hi kim sngewthuh ne peiba ïa ka: ki da ien mynieh tynneng padsharyntoh bad pynskhem kynjoh kha-skaiñ wat la bunsien bunsien ka jingïatiplem babha ka jnang ka jngan

Ka jaitbynriew ka ba im ma-mlot ha ki thma bad ki jingïaleh, ka im sngi ban pynkhlaiñ ban ïada ïa lade: ka da sumar husiar kyndong ïoh ka shah nguid shah klun bad jah rngai na sla pyrthei ha ki nongshun ki ba ap baker sawdong ïa ka. Kum kata ka jaitbynriew ka eh ban bujai ban tyngkai bad tehsong, setdabia ïa la ka histori: namar teng teng ka jop bad teng teng ka shah jop. Ha kum kine ki khep ka hap ban ïaid wir ïaid kma lyngba ki raieh raidam, ki khlaw ki btap, ki riat ki ram bad ki khriang wah bah ba iat iat; lyngba ka um ka ding, u slap u phria ka lyer, ka pang ka ñiun bad ka mariang hi ka ïeng nongshun ha khmat jong ki. Kumta kim don por ban pyrkhat shaphang bun kiei kiei ki ba ka dohnud u riew mynta ka wad ka angnud; iait noh tang ïa ki katto katne ki phang ki bym da iah kiar eh: ki ba la shu pashat pateng da ka shyntur na u kpa sha u khun, na u khun sha u khun bad bunsien bunsien ki ba kum kine ki jingtip ki duh noh ïa ka rong jing-iong trai jing-iong tynrai ba nylla lyngba ki por bad ki sah sa tang ka syrngiew bad halor u Mawsiang jong kata ka syrngiew la bynshet lut ïa ka jingkhia jong ka jingngeit kaba sam shaduh ki 'leiñshieng jong ka jaitbynriew hi. La katta ruh ka don ka dor jong ka namar nangne danglah ban buddien trai 'meithiedsyntan shaduh ka thymmei ka thiong hi. U Khasi u iong u wei na kita ki jaitbynriew ka pyrthei u ba la mad

ïa ka jingshaïong jong ka jingshah jop bad ka jingkmen jong ka jingjop. Dei kine ki daw kiba la pynlynga pdang-shkor ïa ngi haba ngi suh-khlieh ban wad ïaka thymmei ka tlong ka jaitbynriew; ba la pynshong nongrim ïaka niam ka rukom, ka longbriew manbriew ha pneh U Sohpetbneng: ba nangne ka ïeng ka Jingkieng Ksiar ba u Khadhynriew Trep Khadhynriew Skum u ïa-kiew u ïa-hiar ban rep ban riang halor kine ki Lum Ksiar Luni Palla; bad namar ba la dkut ka Jingkieng Ksiar U Khyndai u sah sha jrong bad U Hynñiew u sah halor kine ki lum; bad namar ba kila kdiah kila pynkheiñ ïaka juban lak, U Blei Trai Kynrad u ïaidlait U ïaid-kiar noh na ki.

Ka don ka por ha kaba ka jaitbynriew kam hun kam suk ban shu ïohthiah lynger bad shah kynoi lyngngiar tang ha ki ramïa shngiamrai sharyntoh lymne bynshet ïa la ka histori ha ki hamsaïa. ki Koni ki parom bad Khanatang ki Puriskam ne ha ki lhop thlong tynrai jingngeit ki bym don ka Dewtrai kiba la shu sdien ha ka asa shitengsuiñ. La donkam ban pied tit thnetsyiar bad thiew 'bat-bare bin pa-bin da kaba bishar puramit ïa ki dak ki shin kumba u nongkhat nongkñia u it la u rwieng la la don ka kjap ka tar, ka synjap ka synjor; la la ïeng rangbah U blei dem u briew ne ïeng rangbah u briew dem U blei; la ka dei ka daw ïing ne ka daw lum, la la shoh la ther da u lyngkhuh u pakhuh ne, balei ka jemтngiew jem-rwiang ba ka shoh ka ther ka wan tap wan lymbub ne balei ka dum ïongngit ïongngaiñ ka kyrthep ka kyrhuh? Don kam ban bishar dem duriap ïa ki thnet ki tnaw bad tai salani shongkun shongshnah da ki nia ki jutang babiang sawar bala bynshet nongrim halor ka dew-ksang dew-trai ki jingshisha kiba ngi lum ngi lang na ki thiar ki sker sawdong ka ri.

Ka long kaba dei ban bynshet ïa ka jingngeit halor ka jutang u barim, hynrei ban kyrthai pat halor ka nongrim khlem sawar ka long kaba synjor kaba sumor. Ban bynshet ïa u mawnongrim jongka jaitbynriew halor

ka sawar muldur siatpharshi ba bun jingmut ruh ka long kaba mynsaw ; bad ban shem lut pat ïa ka jingshisha kumba ka long ruh ka long kaba jwat. Ban tih nia khlem sawar ka dei ka laplah bad ban pynksan ïa ka ramïa pat, ka bret sha ka jingbakla.

U Nongthoh u la swit la swar, la spit la splar ïa ki symboh krai symboh hadem jingtip ba sah syllai ha lum ha wah ba la tap la sop da u ñiut u ñier ka jingdum synïa jong ka jingkiet lyngba ki rta bah; u da syrpai u da jyllud umphniang ksiar umphniang palla ba kin sei la ka khmat ka khmut ban pynshai kdar ïa ka jingmut ba dum synïa jong u briew u ba im ha ki syrdoh ka dumbult namar bym lah prong peiba ïa ki syrdoh jingngeit ba jylliew ba la kylla doh kylla snam ha ka jaitbynriew. Ki tei ki symbai ki sei la ki shylluit ki shynnai ha ka jympuiñ ki khraw pyrkhat, bad ki thied Sohramjan ki suh ki sam ki par sha ki syrtap ba jylliew kiba ka khmat u briew kam peiba. Dei hangne ba u riew pyrkhat u kad ïa ki syrdeng jong ki khmat ka jingngeit kiba barabor ki shaid ïohi rngai ïawbei ia ki maia bymjukut bad ki tusbir jong ka kiba ym lah ban tba lait tang da ki kti ka jingngeit: bad dei kane ka jingngeit kaba la pynluiñ pynshroiñ riaw ïa u briew ban kam ryngkang sha shillang u pud jong ka. Dei hangne pleng ba ngi ïa jyrthiaw tluh jyrthiaw tling sai tlehpatur siat maw-shi-shop bad pyryia pyrkhun saisiej ban siat nampliang nam-tympem khlem tip ïa ka thymmei bad ki tei ki sdien rjaiñ haka sohpdung U Sohpetbneng, u klong ka jutang khuid bad ka mynsiem jong ka saiñ ka pyrkhat u Khasi. Ki Moiñ ki Manik ki ap sha shilleng ka ryngngi U Sohpetbneng bad ki lyoh phyrnai jong ka prem miet Pyrem ki khawoit ban phriang jarud sha ki kynjang ba maïan jong ka thymmei ba la btep ha ki Ingaid ki Iwait ki por.

Ka histori kam ju ïap. Ym don jingjia ha snieh pyrthei ka ban ïaid lait na ka, lada kata ka jingjia ka don khubor ban pathai. U Diengiei, U Sohpetbneng bad U Kyllang ki dang long bad kin ïai long ka briew khmat jong ka pyrkhat pyrdaiñ, ka niam ka rukom, ki dustur ki riti bad na ki lynter kin ïai jaw ki ummat ksiar ummat

rupa kum ka dak ka shin ba ngi ki longdien ngin khah ngin puson bad ngam sha ki lhong jingstad bad bishar tarajur salani ban bteng ïa u saidud ba la dkut jong ka Maryngot ka pyrkhat ka pyrdaiñ, bad king sha ki kynjang ba maian sha kaba ka pyrthei kam ioh daw ban kdew kiñ ne ñiewbeiñ ïaka rynïeng ryñiot jong ka pyrkhat pyrdaiñ u Khun Khasi Khara: pynban ban pynpaw pyrthei ïa ka jingproh ki khraw pyrkhat jong ki manshuwa longshuwa ba kumno ki thir ki thaiñ pyn-wan-dur lyngkyon longsyun ïa la ka kur ka jait bad kumno ki seng riti ki seng hima halor ka Nia-ba-im ba ki longdien kin nym kwit nym kma bad katba dang ïeng u Lum Shillong bad ba dang sieng ka lyer, ka ri bad ka jaitbynriew kan phuh kan phleng bad kan ïai khyllie kitab ban wad shi ïai wad hangno ka shong ka Thymmei ri.

Dei ka jingtip ba la pynkut nia slait kaba pynwan ïa ka jingngeit bad dei ka jingngeit pat kaba sumar kyndong ïaka jingtip; tad haduh ba la lap ba ka don ka at ka kdor bad kane ka pynbor ïa u ban wad ïa ka jingshisha La ka jingshisha ka jylliew katno katno ruh, ka dohnud kaba thrang ka wad ban dih a ka: ka ngam sha ki syrtap pa ki syrtap jong ki pateng bad ka plam khop ïa ka. Ban ktah matïong ïa ka jingngeit ka pynjngut ia ka longbriew baroh kawei; hynrei ym don pud pat ban wad ïa ka jingshisha.

U Nongthoh u dei u dieng khyrwait lyer katba nang paitdoh u nangjwat bad ki thied jong u ki nangksam jylliew jylliew pyrshah ïa u mawjew dewksang ban kjit ïa ka jor tynrai na ka mei ramew. Bunsien bunsien namar ba ki thied jong u ki jylliew eh ka pynbitar ehïa ïa ki puhshilum namar kim lah ban jynrat jubor ïa ki thied ngam jong u. U shah kynthah teiñthap shah kawang dewthuli bad bunsien u hap siaw-mawiang ha ki kti ba khaiñ jong ki lyngkot pyrkhat bam niangrait-hoh bad ki tip lut, pynban um kyrtiang ban wad ban ngam shaduh ki khaiñ ba maian tam ka jingshisha: namar ka jingshisha ka ap tang ïa ki satar bad ki lenlade ban shakri ïa ka jaitbynriew. Hangne ki shympriah-

kti jong ki rakot khwan bor bad ki tip-lut nanglut ki shra kum ki sla temsynlar ha ka Pyrem jong ka jaitbynriew.

Ka histori ka dei ka jingshisha. Phi lah ban kynjat ïa ka jingthew tarajur jong ka da ka jingbiiar hynrei phim lah pap ban pynkylla ïa ka jingkhia jong ka. Katba ka dohnud jong u briew ka dang thrang ban ngam sha ki hara par mawkordor jingstad ym don diengpyngkiang khanglad ba lah pyndukha ne tuh kyntang ïa ka mynsiem ba angnud jong ka. Ka thwei jong ka jingtip ka long kaba ïar bad jylliew eh bad ym don bieit ban kam trai ne koppia ban ngam tang shisien suhkhlieh shakut ki pyian ki kynïan jong ka. Ka krem Marai ka jylliew, hynrei dang don kiba kham jylliew shuh. U Lum Shyllong u long uba jrong tam ; pynban un twa bur lada ka nongrim jong u ka sumor ka sator bad ka nia kam bam ba u dei ban beiñ ban rngop ïa kiwei ki Lum rit namar dang don ki lum kiba kham jrong, kham iar bad kham itynnad ban ·a u. Ka khlaw Mobahbakong kan pluh lada ka pyrkhat ba tang ma ka ka long ka khlaw kaba ïar eh. Tang ka mynsiem ba sngewrit kaba jop pyrthei bad tang ma ka kaba lah ban plie lut ïa ki khuiñ b'la buhrieh naduh dang lied ka bneng bad dang kyn-thong ka pyrthei. U Tip-lut bad u langniangeitksew kin lympat sohphan pyut ïa ka longrynïeng shiteng por bad ka pyrthei kan sa ïohi tyngkreiñ ïa ki matti wahkarku matti khar-um lyngkrang ba ki kha ïa ki pylleng thadrong ha ka pyrthei khlem langïap ban sop ban da ïa ki lait tang ki tnad thynram jepra ban rkhie beiñ ka pyrthei. U Pohkrong ïa u bieit jingrlam shangkhawiah katno katno ruh u dang don ïa ka krem ka skum mynraiñ hapoh ka diengïap diengpyut bad u da pynshata ïa ka shyntur ban thaw ïa ka : hynrei u Thwar-ar-dong ïa u shalak slanti bad u puh ngap sha lyngkdong : u im myntoi tang da kaba u pynthom ïa ki sim rit ïa ka khlaw khnang ba kin mih ki puit ki khñiang bad ba un bam shngiam rai katba ïa lade u shu kyrkaid narud narud : kaba phylla ka long ba um nang ban thaw ïa ïa ka skum ruh bad u wad skum-ra kylleng kylleng hangno ban pynkha pylleng ïa ïa ka men kmie bad u da sngew sarong ruh ban rwai

syiang khyrwait tdong ha i tei i skum-ra bad um shah ïano ïano ruh ban wan hajan jong ka. Ban put turoi ïa la ka jingtip bad kawang ktieh ïa kiwei namar b'u ïeng ha ka kynroh ka ba kham jrong: katba ïa lade pat u wad skum-ra kum u thwat-ar-tdong, u dei u jepra khlem raiñ bym don jingkut. Ban woh kjat pat khlem ka khan ka bishar kaba biang bad ïa lade um lah ban leh ei ei, u dei u Ïunok ha ïing ki syiem bad uba pynrem ïa kiwei khlem da sawar, u ïeng nongshun ïa ka jaitbynriew u ba ka mynraiñ jong u shen kan sa pawpenryngkew.

Ngin wad ïa ka jingshisha katba ka snam ka dang syaid. U ta u ba ïeng pyrshah ïa ka jingshisha un dung-tohsah la ka Longrynïeng bad lynter un thngan japha jingtip halor u mawsiang krem jula. Ban pyrkhat ba tang ka jingtip shi met ka kdup lut ïa ka pyrthei, ka thad wangriang la ka jingbleit bad ki pateng ba dang wan kin kynshi khlem tyngkai. Ka bishar kynriang leh batip ka byrsieh byrsang ïa ka longbriew manbriew bad ka blah phongrai ïa ka jingshisha; ka da pynkha roi ïa ka jingisih bad kjit tyrkhong ïa ka jingbha baroh. Kum ki khun lung, baroh ngi lum thup mawria jingstad na ka durlaw ka jingtip bad da lei lei ruh ngin nym lah ban tam lut ïa ki.

Ka thong kaba ha khmat jong ngi ka long ban shakri dap pura ïa la ka jaitbynriew da kaba pynroi shaphrang ïa la ka litereshor bad kyn-tiew ïa ka rynïeng rynïot jong ka shaduh ka kyrdan jong kiwei pat ki jaitbynriew. Halor kane ka phang nga seng ïa ki maw kynroh jong kane ka kot bad khot ïa ki riewkynsai ka ri ban wiat la ki khnam ka pyrkhat ka pyrdaiñ sha ka tei ka thong ba kyntang.

Nongthoh.

BAN NANG IATEI

Ia I Bah E. W. Dkhar, nga la ithuh la kham slem hynrei ngam ju pyrkhat ba la i dang I khynnah, ka jabieng bad ki jingmut jinpyrkhat jongi pat ki la rangbah bha. I long u samla uba wad bad uba trei shitom bad minot ia kano kano ka kam kaba i la thmu. Kane ka dei ka jinglong rangbah bashisha. Namar dei tang uba wad, uba shem ; uba trei minot, uba kmen. U soh ka jingtrei minot u long barabor ka jingkmen.

Ki la don shisha ki radbah ha ka thoh ka tar ha ki phew snem kiba mynsnuwa hynrei kine ki long tang khyndiat. Wat la katta ruh, kine ki radbah ki la lah ban pynsan pynneh ia ka tynrai ka thoh ka tar Khasi wat lada dang don shibun ba dang dei ban leh. Ka lyngkha ka dang sah bun ka shrah hynrei imat, ha ka por kaba biang, shuwa ba ngin klet noh wat ia ki ktien ba la ju don, la mih mynta, ha kine ki snem, ki samla bad rangbah kiba la pynlut ia la ka bor, ka por bad ka pisa ban lum ia ki ktien Khasi kiba la ju don bad ban wanrah ne pynrung ia ki ktien Khasi kiba thymmai ban pynrlewspah ia ka Khasi literature. I bah E. W. Dkhar i la pynpaw ha kine ki poetri ia ka mynsiem trei shitom ha kane ka lyngkha da kaba i la wanrah shibun na ki ktien kiba ngim ju kham iohsngew bad kiba la jan jah, da kaba i la wad shitom na sawdong ka ri Khasi.

Nga la pule ia ki poetri jong I Bah E. W. Dkhar 'Na kpep U Sohpetbneng.' Kumba ka tynrai jong u Hynñiew Trep ka dei na Sohpetbneng, I Bah E. W. Dkhar ruh I la jer kylium ia kine bun tylli ki poetry, kiba kren ia ka rukom-ka dustur bad ka imlang- ka sahlang u Khasi, 'Na kpep U Sohpetbneng.' Ha kine ki poetry, I Bah E. W. Dkhar i la pyrshang ban pynpaw pyrthei ia ka jingrlewspah ka ktien Khasi da kaba i la lum shibun ki ktien kiba la sdang jah bad kiba i dang pynrung thymmai, kum ka ktien spiar, jrah. ki boit takraiñ, Asorphi, dungtohsah, tem synlar. I la pyn-

paw ia ka jingiar ka bor pyrkhat—pyrdaiñ bad ruh ia ka jingtip ba bniah jong i ia ki khanatang bapher-bapher bad ban kyndoh ha ki ksai ka duitara jongi ban pynbang ia ki da ki sur poetri. I la jer ruh ia ki kyrteng bapher-bapher jong ki laiphew jaid ki jingthaw bad jingpynlong U Kynrad ha kane ka ri Khasi baieit jongngi bad ban kdew ia ka Character ne jinglong jongki baroh. Ynda ki nongpule kin poi sha Ka Lympung Ri Lum' kin sa lap ia kane I Bah E. W. Dkhar i don ruh ka sap kaba i lah ban pynsngewbha ban pynbang bad pynbiria ia ki nongpule da ki jingthir bani jongi ia ki jingmut bapher bapher, kum —

Ka Lalyngngi ha Shynglar maw,
Ka 'tiewlarun hapoh sakaw,
Dohnud ka peh, ki kyrshut kjat,
Hapoh lympung kynshreng ban shad.

U simtyngwieng u thaiñ ki kti,
Katba nang ud ka sharati
Um don jaiñspong ne khor ban phong,
U die l'i mei, tang ioh ka rong.

Sngewtynnad ban iohi ba ki la nang mih shuh shuh ki nongthoh ki ban sei madan ia ki sap bapher-bapher ba ki don bad ban nym tep ia ki lang bad ki, ynda kim don shuh, khnang ba ka jaidbynriew kan nang kiew, katba U Trai Kynrad u dang ieit ia ka jaidbynriew jongngi bad katba ka jaitbynriew ka dang nang ban shaniah, ban wad jinglarap bad pan jingshai na U; kumba ong u nongthoh ha ka 'Erbatemon'

Kumne sha kpep ki por ngin rwai,
Mame Kynrad to ai jingshai.

Nga ai khublei ia I Bah E. W. Dkhar bad nga kyrmen ba in nang pynbit lalade ban mait ia ki shrah ha kane ka lyngkha jong ka Khasi literature.

"DOHSNGITHIANG"
Nongthymmai,
Shillong.

Webster Davies Jyrwa.

"KI SYMBOH UMJER NA KI SYRTAP KI SKER"

Hato na ki Thiar- pharshi u Khasi ngi lah ban shem ia ki atiar ban tei ia ka mynnor, ka mynta bad ka lashai ? Ki matti lyngksiar ka jaitbynriew ki dei ban long kiba don la ka matti ba shynna. Kam dei ruh ban shongkynrong, hynrei, ka dei ban Lyngshyun kum U "Nai-Khats-w-Synia."

Lyngba ki por, ki samoi ki iaid sha ki syrtap jing-pyrkhat bym lah ban peiba. Pynban shi khyllipmat, la kit ia ngi sha ki lymphieng kiba kham kynjang, kiba u Bah Weston Dkhar U la sei na ki pneh ka Mariang. Ki Hara ki khlur. ki ai la ki jingshai kiba phylla ia ka pyrthei kaba ngi im, kumba u Maw Jespar u pynpaw ia la ka dor.

U Bah Weston Dkhar u ialam ia ngi ban kiew sha ki Syngit Lum bad ban ia suhkhlieh sha ki thwei ban wad ia ki Symboh jingstad kumba wad ia ki Mawhira. Lyngba ki at ki them, ki khohruh ki khohram u btin ban krang ia ki krem ki kroh kiba peiba shaduh ki kynian kiba pahar bha. Na ka iarong Saimuka U sei ia la ki syrwet ba nylla ban seng la ka nia ka jutang na ka mynnor sha ka mynta, ryngkat bad ki sur ba ih ka Duitara ban pynpasiang ia ki jingpyrkhat jongngi. Khyn-dai u symbai khyndai u rnai kiba u btep hato kin shu speh khlem syntiew khlem soh ? Em ! Baroh ki sei la ki soh ha ki Aiom Aiom, ba U khun bynriew un kmen un palei. U ksuid u khiei, sha ki khyndai pateng ñiamra u her krad, kumba ka khmat U Balah U Baiai ka tap lut ia ka pynkiang kaba u shong u sah. Da kumta keiñ ba ka jingim ka Synlar ka khie lapeh. Katba ka por ka dang thung la ki thapniang ban jngi sha ki artet bad ki arsut jong ka Mariang, U pynieng ia ka juban bad pun la ka Jingkleng Ksiar hapdeng ka soskular.

U Kaiñiong u don la ka bhah ban biah phongrai ia ka maiñ ba i-khiathew jong u briew. Ka sni ba kum U Dkhi, ka kynthah pynbtiar bad kjap ia ka dur ba shongblei u briew, kat ha duh ba kan da thoh dak jngem hi sui. Lyngba ki syrtap bym lah ñiew tang la u briew, u shet

khongpong, kat haduh ba ka khmat U Blei ka lip na khmat jongu. Ka sni jong ka daini, dei ka sni u Teiñthap bad u synrem.

Katba nangiaid ki sngi, ki ersyniar bathiang ki la nang shah kjit shah kjap rynieng, haduh ba ka Ri bathiang ka Sangia ngaiñ. Ka mariang ba kynjai ka shah klun bad ki khun U Blei ki jngut ka khmat, hadien ba ka jingsuk ka la shah jliah la ka rngiew ka rwiang ha u Saw Shyrtong. Nangne artet ka noh-jot ka noh-rem ka wan shong khet bad kyrteh ia ka Kun Blei da ka Sañiangmat, haduh ba ka jingiwbih kan da iw pyrshit hek. Ka pynshoi ka pynshad ka phon ka shukor, ka krei ka krih shisnieh pyrthei, ban patom ia u briew shapoh niamra. U Seiñthli, sianti sniew. u kiew tyngkong, ban khum ban teh ia ka hok long kynrad, haduh ba un da pynshad samtawi ia ka janor u briew. ban kynther ia ka imhok imsot bad kdup bad plam pynban ia ka shukor lade ha kut shadem jong u haduh ba ka kokkhai kan da pynsiawmawiang ia u. Ka jingim, kaba khlem pynshong syrwiang, bunsien ka kie kum u'langiap ha sla um. Katba u briew u dang iaksaid ban lait na ki shiah khwai, U mangkara pat u wanpaw ha Sahit bneng ban pun pat ia ka kharai ka jingpyn-iakhlad, khnang ban thaw ka lad ka lynti ba un bteng ia u Sai Ksiar 'sai rupa na ka Mynta shaduh ka ladai lathai, lym kumta, ki Larmuti matti lyngksiar kin lip kin ngen khlem lap thymmei shuh. Katba ki khmat u Lur Mangkara ki dang jngoh ieit, u briew u hap ban thir ban thaiñ ia ki ñia ki jutang shongkun shongblei, ha ban da shem ia ka dang bad ka duh da kaba ieh rynhang ia la ka Dwar, ba un rung, un mih katba u Sngew klai.

Ki Sur myllung marynthing ki kie bad ki king ha ka Synia ba tmang, ban pyntympang ia ka dohnud bajikor kaba sdien ha ki ksai ka thapbangem. Nangne ka kynting thoiñ sha ka Mationg ki syrwet, ban seng ban kheng ia ka tyorai haduh ban da kot kynjoh sha ki Ing paki dulan ki khyndai kur, ban pur ruh ia ki khana ki khadiah khlem tyngkai. Ki Tiew iwbih ba pynsuhsieng ia ka

mariang, ki phriang bad pynbthei ummat sah jingkynmaw ia ka dohnud ba pdang, .haduh ba ki kti ba jem ka Symparat kin da wan ban syrpai ia u. Ka iaid tare ruma ka long ka daw ka jinglyngngoh. U Kyndang kwah ba meng u long ka ktem ba phnieng da ki Shang khawiah ban pynkie berong ha ki shrip ka khyndai-lad. Kumta ruh ki Riti bad ki Dustur u Hynñiew trep ki Ingen tang sha ki rongiapan khlem norgrim. Hato ka jingshukor kan patrong na u ñiuhkhlieh, ynda ka tam pynlah ka khum Syrwiah ? Da u jyrmi aiu yn pashat ban pyllait pat ia u briew uba iaid khapbrip khlem ka mynwei bad ka lawei ? Ka Jahare ka lah ban tap lada ngi lapmiet lap-shai tang da ki riam iapan, ioh ngi phuh tang kum u 'Tiew Shillong phuh miet, ha bym don shuh ba iohi. Ki Lum ki long ka burom bad ka jingitynnat ka Mariang. Ka nam kaba kin kit, jingmut u briew kan nym pynwit. U Lum Sohpetbneng u long Ka sakhi uba la pynkha ruh ia u Ksiang Khraw jutang. Hato ka phreit ka dei ka shap Soskular ne ka shap jong ka hok ? Haba ka pyrthei u Hynñiewtrep ka la shah tyllep da ka jingdum jong ka pap ka sang, kaba la pynbyrsieh haduh ba ka khmat U Blei Trai Kynrad ka la buhrieh ialade hapoh ka Ryndia Tiem. Dei tat haduh ba ka snam u ksiang Khraw Jutang kan da jreiñ ha ka duwan, ba u sa jem pat ka mon bin bad ban dang wan i ia u khun bynriew.

U Khun u Hynñiew Trep, u don ia ka shad ka kmen, ka put ka tem, ym tang ha ki Sawdong ki Saw Kun ka Lyngwiar Dpei hynrei ha ki Lympung shad ruh kumjuh. Ha la ki sap, ha la ki riam ba i shong-khia, ki Shad ki king. Katba sawdong ka lympung pat ha la ki har ki har ki la phylliew jingieit, ban pyn-shiei ia kata ka sngi da ka jingkmen. Ka jaitbynriew ka don la ka pylla, ban dok ban thew ia ki har ha la ki dur, ha la ki sur da kaba sawar bha ba kan nym bakla. U Dieng tylli ha ka 'liew pyllun, u diengsaw-dong ha ka 'liew sawdong—kumba ia mang. Hato ka jingieit ka ju shet thai ha ka Umksang ? Ne ka sop spaiñ ia ka jot ka pei bad tah ia ka det ka mong bad set bha ba ioh ka lait synaw ban phyrnop ialade ha

ki ñiur ñiur ba iyrsieh. Uba ialehkai bad ka jingleit, u long uba duna ka jingshemphang. Uba ial jngi da ki thapniang jong ka Phiang phiang brai, um pep ban bret ialade sha 'liew kharai ban mad ia u dieng sympat ha ban da syllang hi ngang. Ka leh lamwir kan takor jraiñ, kan thep kalem riei sha pung ki ksaiñ Don bun bah kiba shah lynshop sha ki ahor hadien ba ki la noh khongpong sha ka rong phong. Hato kim shym la ioh ruh ia la u kyndang? Wat ki ummat u ksiang Khraw jutaug kim lah shuh ban pun ia ka lynti. Hangno ngi pynshong nongrim la ka juban lak? Hato ngi lah ban kheiñ dewtha a shikhyliip mat? Haba ka myntoi shimet ka sdien ka snoh, ka phlan duman wat la ka hok ka sot shapoh along ka set. U Koh Karang u long ka muhor jong ka kylla Juban bad ka kyllla Jutang. Kaba don ruh ka maham kaba shynna bha. U bym sngewthuh ia kane ka lynti, u long uba sumor ka pyrkhat ka byrdaiñ.

Ynda u Ksiang Khraw Jutang. ha ka dur u Malymboit u Malymbiang, uba long pat ka juban hok u paw pyrthei, u sei la ka nia hok khlem pynnoh ia ka tarajur sha ka myntoi shimet. u da pynieng la ka nia ka jutang, kumba u la ai la ka Soskular ha khmat ka Dorbar, kumjuh ruh ha lyndet jong ka. U da kheiñ ñiut ia ka phlan duman bym don nongrim, shwa ba kan kynshoit ia u sha ka raiñ ka rem U briew uba shisha bad uba hok, la u long uba duk, u don la ka dor. Ka thok ka shukor ka ksam la ka dohnud briew, bad ka pynrgat la u briew ha ki snur ka Thapbawa. Nangta haba u kwah ban iapeiñ pat bad ka hok, u duh pynban ia la ka maiñ.

Nangno ka Thok ka Shukor ka sdang ban krei, hato ka sdang naduh ba la tap lup ia ka tyngab da u khiew ranei mynwei? La ka long kaba kumno kumno ruh, u thning jong ka u long uba ijli. Ka raibi ruh tdop ka bud khongdong, ben lynshop la ka pyrthei, shaduh ki Ummat Umpung kiba shyrkhei. Nangta arted um shong thait shuh khlem wad khlem thew. Kaei lehse ka daw tyngai? Wat la, la lyngkie ka spah ka hajar, u dem iai wad bin pa bin ban bteng pat ia u keai, da kaba phikir ban lap la

u thning ka jingshisha. Namar ka jingkñia batlem ka dei lyngba ka dohnud kaba sngewrem. Dei hapoh la u Trep u skum, ba u wad ruma hapoh badum. Namar ba ka pap ka la bam byrnei ia ka kun u briew. Haba ngi tai pat ha'or kane ka phang ngi dei ban da syngkhong naduh na la rympei, ngi dei ruh ban da tang ieit ia la ka Ri, kaba dang mad haduh mynta ia ki Aiom Ksiar, ha ka dur bad ka Sur jong kane ka pateng kata ka long ka bym lah buhrieh. Ka bishar hok rasong ka ieng da ka ba pynkut pynwai ha ka rai blei. Ban suk ban saiñ ka Hima ka Snia bad ban Im ka rangli ka juki, da kaba kyndat ruh sharud ia ka jingsngew iapher na ka niam ka beit ha ka ktien ka thylliej bad ha kiw i ki ar kiba thap bam tynroh ia ka jaitbynriew. Ki atduh khatwai, nga kynduh pang dohnud haba nga iohi ia la ka Ri na ki tyndah ka riat. Nga wer nga khot ia ki Shot shan ba khlaiñ ka Ri ba kin aiu mardor na ka bynta la ka Ri bad ka jaitbynriew. Nga diaw ruh ka mynsiem ba ki Rïew kylla jutang, da ki ktien pnlan duman, ki shet thai la la ka Ri ha ka Umksang ngang ly-ngang. La katta ruh ka snam ieit Ri kaba kynshait khlem sangngeh, ka iai im khrek shi khrek bad ngan iai kyrsiew ia ki khun samla ka Ri Kynthei bad shynrang, ban aiti kyntang ha ka duwan ka jingieit Ri, kan pynher krad la u Shongthap Shong-biang shaba sep ka sngi sha ba ngen u bnai. Nga da kyrmen sk em ba s shisien pat ka Ri U Longsnuwa manshuwa kan long ka Ri ba iai sah phyrnai. Kane ka dei ka por kyndit thiah lada ka Ri bad ka jaitbynriew ka dei ban im. Namar nangne lada ngi dang iohthiah Inger, ngi hap ban iapeiñ da ka dor kaba kham rem.

Ki thiar jong une u Rangbah, ki long kiba lai shlei miar. Nga dang khmih lynti ba ngan dang iohi shuh shuh sa kiwei de ki Nam bynrap na ka Ryngkap une u rangbah uba la bynrap lang ia ka hynnin ka mynta bad ka lashai.

Dt. Mawlai Iewrynghep,
Shillong - 793008
25th Tarik, U Jylliew, 1979.

B. CHEDRACK JYRWA
Khasi Dept. Shillong College,
SHILLONG.

Ki Khung

NA KPEP U SOHPETBNENG

JING PYNBEIT

Page 5 Dkhot 2 laiñ 3 pule 'hlar' ym 'hair'

Page 9 Dkhot 6 laiñ 1 pule 'Suhsynri'

Page 14 Dkhot 7 laiñ 4 pule 'u phet U Blei'

Page 23 Dkhot 4 laiñ 4 pule 'lade' ym 'lada'

Page 41 Dkhot 7 laiñ 4 pule "kumne ka sah ha ka parom" ym 'kumne ka sha ha ka parom"

Page 42 Dkhot 3 laiñ 4 pule "jngum" ym "ngum"

Page 44 Dkhot 1 laiñ 2 pule 'kyrwoh' ym 'khyrwoh'

Page 45 Dkhot 8 laiñ 2 pule "miar" ym 'mir.'

—

KA LAMPHRANG

"Ki Siejkhongpong" 'Ki Sairupa"
Ki ngam sha Kpep ka jingshisha ;
Nga biah wai-ktieh sa "Ka Mamla"
Ban phuh ki 'rang ki 'thei samla.

Na jrong kynthong Mawshalaitbit,
Arsut nga jngoh sha shiteng riat,
Ka sdien hangthie "Panjira Ksiar,"
N'u thied dieng jri nga thor nga hiar.

Ka Panjira khlem u Moina,
Ka lip ka dor ba dap pura ;
Na shiteng riat nga khmied sha neng,
Ban thaiñ "Na Pneh U Sohpetbneng."

Pyrthei lyngngai ka nang ïohthiah,
Pyrkhat ka thñam kat thliew shylliah ;
Sa katno shuh ban ksah pynskhem,
Nga klan lyngba dohnud barhem.

Nga ieh shadien "Ki Siejkhongpong"
Ngan wad balei "Symper U Mong ;"
Na kliar u Lum Shyllong nga spiar,
Ka Jutang khuid "U Diengduh Ksiar."

Bunsien bunsien ki bret sha rngai,
Haba shaphang jongki nga rwai ;
Ma Phi Kynrad to plie jingshai,
Ki khuiñ b'la buhrieh ka Hyndai.

Ki Khyrdop, ah ! Khyrdop ba jlan !
Hangne ka rieh ka jingmaïan !
Lynter ka Sharak Jingshisha,
Jingdum ba tasam tam ki pra.

Ko Majl, king, to king la nga.
Sha trai thymmei ki Um Rupa,
Napoh ki jingjylliew jong ka,
Ngan lum ki symboh jingshisha.

Phi ruh, ko 'Erpyngngad-bamon,
To beh, to beh noh shisyndon ;
Balei ha jingdum tliew ngin sah,
Pansngiat ka Jaitbynriew ngin rah.

Kumba ka dak h'u Simpylllieng,
Khnang ba u briew un nym bylling ;
B'la thoh shai kdar d'u Khulom Nar,
Ba Ri jongngi shaphrang kan ïar.

Na Saw ki lyer shah ba ngin lum,
Kam pher ban ngam ki khuiñ badum,
Ki Maw Hira ngin sei pyrthei,
Ban phuh rynmuiñ ka Ïing I Mei.

Khlem thait ne dor, khlem iwait ne jrah,
Khusnam ka Ri shajrong ngin rah :
Khyndai Synriap u slap ngin shah,
Khlem tieng ngin klan sha shiliang wah.

U Pukni Sylem sha jngai u peit,
Nga ruh shata nga thmu ban leit ;
Katba jylliew ka 'liew Kyrbei,
Ngan wad hael don ka thymmei.

Nga song 'wai-ktieh, nga song 'wai-dong,
Kumne ha phi nga peiñ ki rong ;
Ban phuh ban phieng ka ri jongnga,
Nga rwai durut sngi bad synia.

NA KPEP U SOHPETBNENG

1. Ki Par Mawlynnai

Haba nga ïaid sawdong ka ri,
Hajrong ki lum, harud ki thwei ;
Ki shad ki symboh Mawlynnai,
Napoh ki kpep byrhuiñ ka rngai.

Jingstad kiwei ngi tih thymmei,
Ka thymmei ri ka don haei ?
Nga lap ki symboh jingpyrkhat,
Na Khriang ki por sha nga ki shad.

Ki lum ki wah, ki khlaw bajngum,
Ko Ri ki kshaid ba noh rymphum ;
Ki khor ki khriam rymmuiñ phi deng,
Na pneh jong pha nongrim u seng.

Ki symboh ksiar ha lum ha wah,
Hapoh ki trep ki skum ki sah :
Lano ngan her sawdong ka ri,
Lano sha thwei jong ki ngan jngi.

Hapoh ki krem, ki mawbynna,
Ki lang ki mawlynnai paila ;
Nangne ngam tip shano ngan jam,
Kumno shata ngan kot ban kam !

Ki phud jong ka kim don jingkut,
Ki thung sha trai ka bymjukut ;
Ïathuh ïa nga ko Lum Shyllong,
Bad phi ki lum Mobahbakong.

Shapoh ki khuiñ ba jylliew tam;
Shaduh khyndai ñiamra ngan sam
Nangno syrwet ban krang lynti,
Narud ki thwei ka Um Shyrpi ?

Mynba nga klew na kliar Diengbaf,
    Nga sngew ka ud pangnud ha rngai ;
Ryngkat ummat, sha ïing nga phai,
    Nga phrong ban thwet ïa ka tynrai.

Hangne ki lang paila kordor,
    Ha kpep ba jar-jar ka mynnor ;
Hapoh ïing traw, tyhriew tyndai,
    Shaphang jongki kumne ngan rwai

Katba dang-im u saihon tdem,
    Katba dang ïam ka Sohlyngngem ;
Katba ka hok ka dang-ap-ktem,
    Ngan wad ïaki ha ban da shem.

Ko symboh mawlynnai phyrnai.
    Hangno ki thwei jongka hyndai ?
To sei ki rong, to pynshai kdar,
    Ki syrtap hamsaïa ba ïar.

Kumne ngan her ryngkat ka iyer,
    Shapoh ki tmier-ki ri bapher,
Shuwa kin lip, kin kwit kin rngai,
    Shaphang jongki to shah ngan rwai

2. Ka Dabia Ksiar

Ha sngap ha sngew ko khun ka Ri,
    Ka dabia ksiar ngan plie ha phi,
B'la panjira lyngba ki r'ta ;
    Ï'u Moina ksiar ka jingshisha.

Mynstep mynmiet u ïam pangnud,
    Napoh ki krem ka bymjukut ;
Shaphang ki maïa ka hyndai,
    Kiba haka la bsap tyngkai.

Ka Duitara ka ud ka rwai,
Shaphang ki tusbir ka hyndai ;
Na thwei ba lang ki ummat ksiar,
Saidud u rwai, jutang u spiar. *

Mynba pyrthei ka dang sotti,
Shuwa ban hap ki bniat masi ,
Khadhynriew trep ki kiew ki hair,
Arsut arted ka jingkleng ksiar.

Ki kren pharshi harum haneng,
Shuwa nongrim pyrthei yn seng,
Shuwa ka jingkieng ksiar kan dkut,
Shuwa saisylang un set kyllut.

Mynba ki hiar sha ka pyrthei,
Sawdong jongki u ker U Blei,
Horkit hangne kim lah sahmiet,
Ïoh ba ka hok ka ring syngit.

Kumta suki ki sdang ban phriang,
Katta nangiar ka rep ka riang ;
Ki bri ki bsah ki pluh g ithiang,
Ki phriang jarud halor mawsiang

Kumne ka rwai ka aiom ksiar,
Mynba ki dap ki sup ki thiar ;
Katba ki kshaid ki riew shaw-shaw,
Ki nguh ki dem i'u Trai Nongthaw.

Phuh mat ki 'rang ki 'thei samla,
Katba dangrwai u sai muka ;
Jingkmen ka synshar suk-mynsiem,
H'u Mawsiang-bneng ki buh nongrim.

Lyngngai ki tuid ki sur babang,
Ki samla sah, shongprah shongshang ;
Ka pap ka ringsdot, ka pynsti,
Ka kiit sha rngai, ko khun ka Ri.

Spiar* :—Paitpnat ne pyiar ; barabor ki ju spiar ia u tluh u stein shuwa ban jyrthiaw ksai thain iarong ne 'sai-khwai 'sai 'tiehpatur.

Sawdong Lum Sohpetbneng ki phriang,
Sha bneng ki kit ka rep ka riang,
Ki shet ka shriew, ki sdieh pyrthiew,
Ki ïaid pyngngad ha 'persyntiew.

Ki koit khiah krad, ki khlaiñ ki ksah,
Ki smat ki sting, kim thait kim jrah ;
Wah duid ka hok, ka sngur laitluid,
Na thymmei ka dohnud ka tuid.

Ki sim bun rong, ki mrad ki mreng,
Hapoh sañlum, harum haneng ;
Kawei ka ktien ki ih ki kren,
Ka hok longsyiem i'u briew kim len.

U Krai u heh symboh hadem,
Mynba ha piap* u briew um dem :
Khyndew bad bneng ka jong U Blei,
Ka suk ka saiñ shi-snieh pyrthei.

U Kba u stem hali baden,
Dohnud ka kmen, ka um ka tngen ;
Ka hok ka synshar ka ïalam,
Ha kpait u briew um tip ka ïam.

Hapoh syrngiew, harud ki wah,
Ki sur jingrwai ka lyer ka rah ;
Ko Sotti juk, ko Aïom Ksiar !
Lyngsyun u phuh u 'tiew lyngksiar.

Ïathuh ïa nga ko Lum Dienglei,
Bad phi ki thwei krem Um Byllei ;
Hangno kum pha ha snieh pyrthei,
Ko Ri shong-kun ba leit ki blei.

Ka hok ka parpaiñ ka synshar,
Hangno ka kem ? Hangno ka lar ?
Nongthaw Nongbuh, synrap u ïaid,
Ryngkat khadhynriew trep bun pait.

Prap ! * Ka pap ka sang.

Ki nguh ki dem tang ïa U hi,
Dangstep, ha ban da sep ka sngi ;
Ki ksuid ki khrei, ki boit takraiñ,
Jingmut kim ring ban pyntyrsaiñ.

Hangno ki ryngkew ki basa ?
Kaei ka shat, ka kheiñ ka kñia ?
Thaw-briew mut-briew, ki kam kynsha,
Ki shong kynrong khlem jingshisha.

Ki 'lei-lum bad ka ram-shandi,
Ka shwar u thlen, ka atlukhi ;
Pa blei Lawbah, u ramthakur,
Ki blat ka dur, ki ngiew ka sur.

Ban lei u dkhot ? Ban lei u dkhai ?
Kaei ka khwa ?* Kaei ka skai ?
Ka hok tynrai ki bat tyngkai,
La haba dum ne haba shai.

Kim don ïing mane ne ïing-seng
Ka rongïapan ki bud tynneng ?
Kim don kitab ne 'riew-tip-lut,
U Blei kynrad, na dang ha-kut.

Ka met, ka ïing blei ba kyntang,
Shuwa u briew un tip ka pang :
U Blei na jrong u Blei na tbian,
Uba lah ba iai, uba sian.

U Blei da lade hi u paw,
Khnang ba u briew un nym pynkhraw.
Utai, u bujai bin pa bin
Shadien shakhmat, ï'u briew u btin.

Kumta ka ïaid ka Sotti juk,
Ha 'persoh 'persyntiew jingsuk ;
Dohnud ka um, ka tngen, ka pyiar,
Hapdeng u bynriew solonsar.

Khwa * Ai bam ia ki ryngkew ki basa ia, da ki soh ki pai ne u symbai u rngai, ne u kwai u tympew.

3. Ha Iing U Blei

U Blei na Jrong, U Blei na tbian,
Uba tip lut phar uba Sian,
U saiñ met-bneng, ki jor tynrai ;
Ka haw haw bad ki khlur-phyrnai.

Ka burom bymjukut u phong.
Shuwa pyrthei bad bneng kin Iong
Jingstad ba malan tam u bat,
Ba jingmut briew kam kot ban twad

Da U ki lang khlur lin byrlien,
Ym don ka Lawei, Mynfa. Hynnin ;
Ki 'per-syntiew 'Lurmiet 'Lurshaï,
Sha U ka nguh ka dem ki ai.

Ka Nongbah khuid. ki khyrdop ksiar,
Ym don thylliej ban jer ban thiar,
Hangta jingsuk ka dap ka shlei,
Ba tuid na krung ka dohnud blei.

Ki pud jong ka kim don jingkut,
Na bymjukut sha bymjukut,
Shihajar snem, ka long shi sngi,
Na sdang ha kut tang ma U hi.

Ha khmat ka dorbar blei pyllun,
Kawei ka rai ka mir ka khun,
'Ngin thaw Ï'u briew ha dur ki blei,
Shuwa ban buh nongrim pyrthei,'

Hangne u Thawlang ka Ïawbei,
Ki sdang nongrim, ka tnum ka dpei,
Shuwa kin hiar sha ka pyrthei,
Ki sdang thymmei na Ïing U Blei.

Suki ki lang khadhynriew trep,
Ka thwei jingieit ka bym ju sep ;
Hapdeng ka jingkmen bneng ki sah,
U Blei bad ki U Ïaid syndah.

Hangta ki roi ki par ki suk,
Ka sngi kam shoh, jingpang ne duk,
Kim tip ka krong, kim tip ka kpep,
Ne, lynti dum sha lum jingtep.

Ka sngi kam sep, u bnai u shai
Ka spah kordor b'la buh tyngkai,
Ryngkat u pait-byllien ka bneng,
Shuwa ban ïeng Lum Sohpetbneng.

Ha 'Per syntiew ki sim ki pah,
Ki dieng ba kmen ki jyrngam sah,
Ka khmat u briew ka ïai samla,
Hangta un im baroh shi rta.

Hangta kim tip ka jingtymmen,
Lymne kiei ki 'namtympem,
Temlabyrhuiñ suhjer shyrkhei,
U briew um tip ka niampungrei.

Ka syrngiew dum 'Pepbah 'Peprit,
Ka-reng ka-ngab ym don ba tip ;
Ka Thepmawbah, ka kñia Maw-klim ;
Ï'u Blei ki nguh, la lup ne liem.

Ka taplubri ne suhsvnri,
Ka dungtohsah* 'khangapot sngi'
Jingim ka rwai ha kper syntiew ;
U briew um tip kaei ka ngiew.

Dung-tohsah : Ka jingjia baenlew kaba mih na kaba pynkhein jutang ne kdiah kular, ne ka emai ka kiria lamler. Ka long ka saje bala ai da ki blei.

Khang-a-pot : Ka jingkhang lad khang lynti da ki bor kiba sha lyndet ba u briew u lah ban leh ei-ei. Kum ka nuksa, u khun um lah ban poi ne ia don bynta haka niam ka rukom ne ka lap Ka-im namar ka pang ka jhia ne ka khang-um khang wah bad kiwei.

Ka ktieh ka iwer, ka pap ka ner,
Bishni pihuiñ kam pat thaw sner ;
Ka jingim sngur ka tuid lyngngai,
Kam biah phongrai ka hok tynrai.

Ha shnong ka Tiem, u phuh samrkhie,
Mynba dang tuid ka asorphi ;
Kaei ka thngan, ka ud pisa,
Ne, jingmut brai ba ngiew kynsha.

Hangta kim iang ki ummat kthang,
Ne 'tiehpongdeng Sierlapalang :
Mynta ngi sah haka lyngngoh,
Namar sawdong u kah u iyoh.

I'u khun phrangsngi bun kmen bun rwai,
U thaw pyrthei rong mawlynnai ;
Ka Jingkiengksiar u pun na Neng,
Ka ksoh halor Lum Sohpetbneng.

Kumta ka ieng ka kiew ka hiar,
Kumta pyrthei ka long ka thiar ;
Ki 'rangpaki, ki 'thei-samla,
Don jingdap dohnud kat kata ?

Shalor ki lum, harud lyngkha,
Rukom ki rong, ki sur nylla ;
Shuwa ban dum, sha bneng ki kiew,
Ïoh ba ka rwiang ka noh sha sniew.

Lyngba ki rta, lyngba ki snem,
Ki im laitluid, jingsuk ki shem ;
Hangno ka thait, hangno ka jrem,
Shuwa i'u ksuid kin nguh kin dem.

Mynta ngi sah dum sah lyngngoh,
Namar sawdong u krei u iyoh :
Shapoh 'liew-ahor bah u ngam,
Ryngkat ummat shata ngan jam.

IV. U AMDAINI

Mynba ka bneng ka dang phyrnai,
Ka wiat rymmuiñ ka Sngi u Bnai ;
U Amirphor, u tiew-diengngai,
Balei u btai, u shong lyngngai ?

Na jngai u lyoh dum ba shyrkhei ?
U bam-hynroh ka dohnud blei :
Ka bneng bakhuid ka kylla jngut,
Ka sma 'seiñïong sha bymjukut.

U don u wei u Hanga-mei,
Ba eh ryndang daini shyrkhei ;
Shaneng sharum u ïaid u pur,
U Sawkuna, u Pukni bhur.

Ï'u Trai Nongthaw um mon ban dem,
Ba la thangsaw jingïa tip-lem.
Ba la kiew skong ka jingsngew-meng,
Ha synrang maw men ang-tynheng

Ki um paila-rupa ki jngut,
Ka biahphongrai, dohnud ka pyut ;
Ka suk sotti ka kylla rben,
Ka jutang khuid ka sop-pailen.

U Blei na bneng u shop khongpong,
Arsut ki ngam shapoh along,
Ryngkat byllien u paitïapom,
Shapoh liewlong kynsha U ñiom.

Hangta ha ñiamra ba khiem trai,
Un ïam pangnud khiem kut khiem wai :
Sha bymjukut ka ding kan kiang,
Ba me la kdiah la ka jutang.

U Amdaini u sah ka sni,
Wat la ha thwei kordit u jngi ;
Ka kput kylliang hangta kam wai,
Ï'u khun ki blei mynta un khwai.

Nangta u khroh Hynñiew khun blei,
Ban ngam sha lwer kynsha shyrkhei,
Ban mad ki ummat kthang lanot,
Shapoh ki krem ba sngew-sangsot.

Shaneng sharum u khih u tur,
Lir-lir kum 'seiñ syntiat 'liewnur,
Harud ki 'persoh 'persyntiew,
B'un tian baji I'u briew sha sniew.

Ka pap, shipor ka ai jingkmen,
Suki ka ahor bah kan den,
Un pyiar ñiuhkhlieh un thap shadem,
Ynda ha ahor bah un pdem.

Harud ki wah un trud ka khlieh,
Shalor ki lum un ryngkang shrieh,
Un sliang hir-hir ki um ka bneng,
Ah ! me u briew ! U khun tam sneng.

Nangne un ïaid lynter lynti,
Ha sniew un ngam, ko khun phrangsngi ;
Haba ka hok ka ngamulot,
Un mad ki ummat kthang sangsot.

Kumta, un ïaid lamwir lamtham,
Shapoh syrngiew ka ngiew un jam ;
Mynba ki kshaid ki kmen ki thnam,
Wei briew ha trai dieng-jri u ïam.

Kumta u krei u ksuid u khrei,
Ban khñiot I'u briew ha snieh pyrthei ;
Nangta un sdang ban wad I'u Blei,
Ani ! Ko Mei ! U don hael ?

Sawdong u lum ki sher dara,
Shuwa uwei shaei un pra :
Kumta ka sdang ka Purinam,
To shah ïa nga shata ngan ngam.

'Erbatemon-Tesi

Halor ki lum, shapoh ryngngi,
Hir-hir beh 'batemon-tesi,
Dohnud ka dap, ka shlei ka rhem ;
Na khmat U Blei jingsuk ki shem.

Ki Pakhaslew ki kaweh stieh,
U rynñiaw-syiem u shad mastieh ;
Ki khlaw barben, ki wah rupa,
Kane ka dei ka ri jongnga.

U soh u pai u plung u sei,
Ki thiar ki sup ki dap ki shlei ;
Hapdeng ki 'persoh 'persyntiew ;
U ïaid phuhmat u khunbynriew.

Shi shang ki rep, shi thiar ki lum,
Shuwa Diengïei un kah jingdum :
Hai hai ki 'rang ki 'thei samla,
Ki ïaid bam lyer harud lyngkha.

Arsut arted ka jingkieng Ksiar ;
Shuwa kin ryngad ki Umjer Ksiar,
Ki thie...thie lum paila lyngkhoit,
Ki phrlang jarud kyntoit kyntoit.

Kumne ka sdang ka siaw ka rwai,
Ha syrngiew tngen ki shong-sadhai ;
Ha raring lum, hapoh tyrkhang,
Sawdong pyntha krei sur babang.

U Blei hapdeng jongki u ïaid,
Ka sngi ka mih phaliar tait tait ;.
U sneng puramit bin U tai,
Kumno ban saiñdur ka lashai.

Kumba ka syiar, thapniang ka kdup,
Linen sotti ka hok u kup,
Bunsien ka khlieng ha tnum ka swait,
Kumno shapoh jylli kan lait !

Kumba ka lyer ka wan ka leit,
Ka kiew ka hiar ka suk ka beit ;
Pukri ka hok, ka dap ka shlei,
Ka syier ka diaw ka don haei ?

Mynmiet ki thiah ha shnong U Blei,
Mynsngi ki ïaid ha snieh pyrthei :
Da kumwei pat kim nang ban rwai,
Nalor B' u kynrad ksiar u ai.

Pyrthei mariang ka suk kynjai,
Ki lum ki wah ki thiah lyngngai ;
Ki khlaw ki kmen, ki sim ki rwai,
Jingïaroh thiang I' u Trai ki ai.

Kumne ka ih tang shiphang sngi,
Shuwa kan tap ka ïel ka jri ;
'Erbatemon-tesi ka phieng,
Ka dak ka ruid h'u simpyllieng.

Kumba u put-khyndew u krei,
U tap ki lhuh, u nguid ki thwei,
Ka kdiah hukum ka pynthynrei,
Na khmat u briew, u phet Blei.

'Erbatemon-tesi ka rngai,
Ka rkhie ka kmen ka shu.jah rngai,
Hapoh ri khlaw ka khie 'eriong,
Mynta la jop u Sawshyrtong.

Nangta u pom ka jingkieng Ksiar,
    Baroh ka wai ka kiew ka hiar,
Mynta un thung-tasam-longwait, *
    Junom un khih pisa un ksaid.

Ynda shapoh ki lwer u ngam,
    Un bamhynroh u 'ñiangbamram ;
Shapoh sangam ba-phieng kynjah,
    Marwei hangta un shoh samthiah.

Jingsuk ka dkut naduh tyllong,
    'Eriwbih-thiang ka sma iwkhong ;
Ki kshaid ba kmen kin ud sngewsih,
    Hangta ha Khadarsnem kynthih.

Ka khmat u briew ka stem blaid blaid,
    Kum 'tiew-dohmaw ha trai u kdait ;
Ki lum ki wah ki sma 'seiñiong,
    Shalor u kah u lyoh ba-ïong.

'Erbatemon-tesi ka ri,
    Kumne ka sah tang ka pharshi,
Ki lum ki lip ka dur bathiang,
    Mynta junom ïaka ngi sliang.

Ka 'ertyrkhong ka beh kyrthep,
    Ki bri ki shrah, ki jiep ki lhep ;
Jingsuk jingsaiñ ka khang-khyrdep,
    'Erbatemon-tesi ka sep.

Kumne sha kpep ki por nga rwai,
    Ma Me Kynrad to ai jingshai ;
'Erbatemon-tesi pongnai,
    Dohnud u briew to wan syrpai.

Thungtasam - longwait * :— Ka jynjar kordit kaba ym don thylliej ban batai, ka lanot ; Ka sngewsih sat, Thngad thngaw.

U 'Sein-tameh

Mynba u Hynñiew Trep 'Ñiew Skum,
U ngam shapoh ki khlaw ba jngum ;
U 'Seiñtameh u kliam baji,
Hapoh ki ñiur ñiur ngiew b'un jngi.

Na khmat U Blei u piam jingtim,
Ngut nget u paw ka Rngai Syrim,
Teng teng u khia, teng teng u dngiem,
U Saw-shyrtong ba phieng ba triem.

Jali jaum khroh Hynñiew Trep,
Ryngkat bad u ban ngop sha lhep ;
Ban pom ka Jingkieng Sohpetbneng,
Ba pun n'u briew shu Blei shaneng

Da 'tien padiah jali jaum,
Ki ahor bah u piam u thum,
Shrip shangkhawiah sha slung b'un set,
Ka Jingkieng Ksiar ar-dkhot ban khet.

U Langbrot tiem harud lyngkha,
Khlem lap phohsniew dei 'Lenpuia :
U Hynñiew Trep U trei lyngkha,
U 'Seiñ tameh khadsaw synia.

"Hakhmat U Blei pansngiat nga phong,
Ki nia nga sei, sawar pynshong ;
Lada phi thait ka Jingkieng Ksiar,
Phin stad ki blei badap iktiar.

Khuiñ jingstad-rieh bad ki maia,
B'ia buh tyngkai lyngba ki rta ;
Phi teng shu pem ka jingkieng Ksiar,
Phin stad ki blei leng solonsar.

Khmat kahsyrdeng kin hap sarew,
Kumba ka pluh ka tynral prew :
Ki bhoiñ jingstad rieh yn khyllie,
B'la Buhrieh na myndang sep ka sngi."

H'u 'Seiñ-tameh u llat hi lor,
Um lap ki thwei ka jingshukor ;
Sa shiphang sngi un pei ki shkor,
Balei u ngam ha pung ahor.

Ka jingkieng Ksiar u mait noh jraiñ,
La shympriahkti pynban u shaiñ ;
Ko Hynñiew Trep haei me don ?
Balei h'u dek lade me phon.

Kumta ka her ngaiñ-lyngaiñ ka bneng,
U Khyndai Trep u sah sha neng,
U Hynñiew Skum u ïam pangnud,
Ka kiew ka hiar baroh la kut.

Nangne un ïaid kyllaiñ lamwir,
Shapoh ki bir un ngam un wir ;
Nangne um shem u Mawshongthait,
Dael un spaiñ dohnud ba pait ?

Mynta u raiñ ba u lyngkhuid,
Mynta un mad ka shit ka khluit
Shapoh ri khlaw u leit wad sla,
B'un sop b'un spaiñ la jingthala.

Ynda ka her shu ngaiñ-li-ngaiñ,
U peit 'matsoh lyngngoh lyngngaiñ ;
Ani ! u sah khunswet ha khlaw,
U Kiuh thot thot ha synrang maw.

'Erïong 'Erngit ka kyrhuh jam,
U 'Seiñtameh sha lwer u ngam :
U pyrta shla..."Ah I Biei kynrad !
Nga shah pynshoi mynta shiwat."

Nangta u briew u laid ruma,
Shapoh ki khlaw ba triem kynsha,
Ynda u kut ki la ban ïam,
U ngam shapoh rai-eh rai-dam.

Ah ! Blei kynrad, u khot kyrpad,
Lano ummat jong nga kin rngat,
Wat bat ka tam, ka lait ka let,
Ka them ka at, to khmih lyndet.

U Trai Nongthaw u sngew sangsot,
B'u khun phrangsngi u hap la-not ;
Sa shisien pat na lwer u khring,
Sha kpait ki khriang ïa nga kynting.

"U Lum Hira"

Nangta ban ïeng u lum Hira,
Nangta ban ïeng u lum palla,
Mei lieng Mei Ab to king ïa nga,
Shapoh ki thwei bah jong ki rta.

U Blei bastad najrong na tbian,
Khnang ba u Hynñiew trep un slan
"Phi thrang leit phai sha ïng i Mei ?
To suit kyntang ï'u lum Diengïei."

Shuwa ka jingkieng ksiar yn bteng,
Ka hok nylla ha tbian yn seng,
Ynda ki khlaw ki rkhie sahuh,
Ynda Ï'u Trai phi la ithuh ?

Kada, ka ithuh la shyngoid,
U Sing u leit Ï'u nongpynkoit,
Ki khun jongnga ki kiet ïa nga,
Shapoh ki lwer ki ïaid sakma ?

Na bneng nga shop ï'u pnah-seiñ-her,
Shapoh hynñiew ñiamra u her,
Ka bneng ka khuid sapha kdar kdar,
Ha dohnud briew u shong synshar ?

Kane ka soskular nga buh,
Parum pareh ba phin ithuh,
Shuwa ka jingkieng ksiar kan bteng,
U Lum Hira ka Hok ngan seng.

Nga smai ha phi pateng pateng.
Ka niam ba im, riti to seng,
Katba dang ïeng lum Sohpetbneng,
To sher dara to khmied sha neng.

U simpah sim karo un rwai,
Jingmut u briew un siat pynshai,
Ynda ka hok ka la shong skhem,
Ynda dohnud u briew ka tiem.

U ksuid u khrei u am pura,
Ïa phi un shop shapoh ñiamra,
Ka rong phyrnai ka dei ka rngai,
Ki 'tien sotnot da bat tyngkai,

Ki 'tien pasiang jaii jaum,
Ki pun jingkieng sha thwei badum,
Ki kjit ka bha ki phngian ka sniew,
Ha ban da iko, ki am ï'u briew.

Snur Thabawa, Ka Paki Lak,
Tang shu dei tiak ka dambit sbak,
Nangta ka hiar de oiñ-li-oiñ,
D'u 'sai muka ka sop de iyoiñ.

Ka rong ka rup hangta ka blad,
La dum iong ngain ka buit ka stad,
Hangta phin sdang ka khot kyrpad,
Ïa nga u briew, Ah ! Blei Kynrad.

Ka aserphi junom kan jngut,
Kynting-a-ting u 'sai kyllut,
Junom u briew un luiñ jingmut,
Ha apot sngi junom un kut.

Ynda ka hok ka la shong sbai,
Ynda ka pap la sep sha rngai,
Ynda ka ïam ka ud la wai,
Ynda la thir naduh tynrai.

Hangne ï'u lum Hira yn seng,
Ynda la wai ka biseit sngewmeng,
Ï'u khun bynriew shi t'lup pyrthei,
Un phai ka khmat, un sngewsynei.

Sa shisien pat ki kshaid kin rwai,
Shapoh nurok u ksuid un rngai,
Ka kiew ka hiar hangta kan sdang,
U Trai un ñiad phar ummat kthang.

Hapdeng jongphi ngan ïaid ryngkat,
To khang tala ka juban Lak,
Kumba nga khlei, kumta kan long,
Ka juban ksiar da kynmaw dngong.

Ngim Lah Kiet

Mynmiet ki put ka besili,
Jngai bah ka phriang sur sharati,
Ka marynthing ka duitara,
Ki wiat sammut ki thei samla.

U soh u pai u ih kyrhai,
Ha lyngwiardpei ki shong sadhai,
Ki Khanatang ki puriskam,
Shaduh ki kpep hyndai ki sam.

Samla samhoi kim nang ïohthlah,
Katba saidud u dang kyrlah;
Shapoh ba ngen ka sngi u bnai,
Kumne ki rwai shaïa ïashai,

Don hangno sha thymmei jingsuk,
Na shiem kyllut bymtip ka duk ;
Ha ïing I mei ki lang kyrhai,
Ka rwai ka kmen shaïa ïa-shai.

Rangbah rangsan shu jraiñ raiñ-raiñ,
Ki im shongprah shongshang ki khlaiñ,
Samla samhoi ki sngap peitngor,
Ki sur ba ngam sha thwei ki por.

Ki tuid ki syrtap hamsaïa,
Napoh ki khuliñ balwait ki pra ;
Shaphang ki aïom ksiar ka bneng,
Ki khun pyrsa ang muid tyngheng.

Kumno ka dkut ka jingkieng ksiar,
Kumno ki lang ki ummat ksiar ;
Kumno ki sah lyngkhuid hangne,
Kumno u ksuid u pynthame.

Shaphang ki um rupa ka bneng,
Shaphang ka soskular haneng,
Shaphang ka suk ka saiñ ka bneng,
Balei u liat ban kdiah jingsneng.

Kumno ka wan ka jingtymmen,
Shano ka asorphi bakmen :
Balei mynta u dei ban ïap,
Namar shisien u la leh pap ?

Kumno ki khyndai kur ha bneng,
Mynta jingsuk junom ki deng ;
Ki shiah kim thar, ka syep kam jaw,
Kim mad ka thngan, kim tip ka blaw.

Hangtei junom ki samla sah,
Ryngkat U Blei ki shong ki sah :
Namar kim sngap I'u Ekjakor,
B'u khring sha nurok ban shongknor.

Hangne kin sah sha bymjukut,
Namar u sohpetbneng la dkut,
Rymmuiñ ki phuhsamrkhie khiem kut,
Kito ki sngi ngi iam pangnud.

Erbatemon ba kmen ka beh,
Ki kshaid rupa rymphum ki theh,
Tiewlasubon junom u phuh,
Khmat leit jong u ngim iohi-shuh.

Kumne ngin rwai baroh shirta,
Wat la laduh ka jingsngewbha,
Tang ban pynhun dohnud bathrang,
Bad ban syrpai dohnud bapang.

Ani ! Ki paki Mawlynnai,
Ki khmat baphuh ba iai phyrnai,
Rymmuiñ ki syntiew ksiar ki wiat,
Dohnud jongnga d'u khnam ki siat.

Nangno u briew un ioh thylliej,
Ban batai ki pud ka jingieit,
Satang ki ummat kthang ki jaw,
Haba kumne ngi poi kynmaw.

Saidud saisyiang hangne u dkut,
Ka sharati ka set kyllut,
Hangne ka ngam ka sngi u bnai,
Ngam tip nangne shano ngan phai.

U Sur Matlah

Nangta ka mih ka shad-puri,
Nangne ki sdang ban pah suri :
Mynmiet dumbnai ka win ka khiaw,
Mynsngi ki thiah ha synrangmaw.

'Tip-briew 'tip-biei, hana ki ong,
Ko parakur ba bat dyngkhong,
Ryntieh ngin ieng kumba la long,
Ka Niam-tynrai ka dei ka thong.

Man ba ki jam ki kyrpad blei,
Ngi-lait ngi-let, ngi sah khunrei ;
Ngim tip ka duh, ngim tip ka dang,
Ka nguh ka dem ka sah lyngkrang :

Mat-ir matlah, ki tba kylleng,
Halor kiwei, nongrim ki seng ;
Ka rong ïapan, ki bud tynneng,
Harum haneng ki jer kyrteng.

"Naduh b'la wan u khyllah jait,
Ki ïing ki sem ki or ki pait ;
Ki khun pyrsa byllud tdongmlaw,"
Lada ki suh ka khlieh sha piaw !

U 'sewnguidprie u kalaiñ tdong,
Ahor u plam naduh dyngkhong ;
Ka ïap jingbha, ka ksuit u khlong,
Ki 'tien daitdong, woh shiah thyrdong.

Sharum shaneng tare matlah,
Ka jingshisha ka dungtohsah :
Katba nangjur ka jingmatlah,
Katta nangpliah ki nia saitlah.

Naduh ba pluh u Lum Lawbah,
Ki her saphrlang sha lum sha wah :
Ka rwai puri ka rkhiang kynjah,
Ha krem ka dohnud briew ka sah !

Sa shisien pat ki sdang lumpaid,
Ki sei arpnat khlem kut khlem thait ;
Harud ki surok rong ka Sor,
Ki riam l'u briew sha ktieh ahor.

Halor ka stieh-rapjot 'koishor,
U shoh thame u lok u jor ;
Namar ka rwai ka sharati,
U jawummat u khun khasi !

Kumta ki rwai ki siensyntiew,
Ko parakur kyndit bynriew ;
Namar ia rngat ki um ka bneng,
Na khmat u Blei ki iaid tam-sneng.

Nangne ki phah Kyrwoh kylleng,
Shadsuk mynsiem shikhrum ka bneng
Namar ka ri baroh ngin im,
Ngin jer ngin thwat i'u maw-nongrim.

Mutdur thawdur, ka kam thala,
Ka shad khawïang, ka pynbakla ;
Hyndai ha Lum Lawbah* ki ong,
Ki puri lieh ki shad-sawdong.

Hangta u tem nakra U Buh,
Naior rynsan u nang peitthuh :
Katba ki boit ki shad sngewbha,
Ha krem ramïa u ksaid pisa.

Latakoina, ka Sharyntin,*
Pablei Lawbah* ïa u ngi sin ;
Ka yia* tyrtho shiteng synïa,
Ka bret ï'u briew ha jingthala.

Ynda ïa sdang ban wit-ban-wa,
Ki dei ban ïoh ka shad-sngewbha :
Kumta na lympung khun ka ri,
U kynja syiem un iam lynti.

Lum Lawbah* — U Lum Lawbah ha Sohra. Hangne ki ong u shna rynsan u Buh Mynta. Ki Dkhar ki khot 'Rangaonobo haka jaka 'Rynsan u Buh.'

Pablei Lawbah* — U Dormi. La ngeit ba u iohi blei. Ka shnong Lawbah ka don hajan Tyllaw — Nonglait harum Mawsynram.

Latakoina Sharyntin*— Ki arngut ki puri Shipara, ïa ong ba ki iong kiba bhabriew haduh katta katta.

Yia*—Rwai puri ne yia ksuid ne khot ïa ki ksuid mynmiet.

Nangne u sdang u Sur Matlah,
    Kumne makia kynthah thyllah ;
Namar kim lap naduh ba sdang,
    Rukom kiwei ki lum ki lang.

Narud ki thwei Sunapani,
    Nga her ïaid-kai kylleng ka ri ;
Ïathuh ïa nga ko Sim Rynñiaw,
    Balei bunsien bunsien nga bïaw.

U Lum Diengiei

Nga sngew kyndiang ka Durbar blei,
    Syrtap ki nia ki sei ki khlei ;
Na jngai u Rynñiaw Syiem u rwai,
    Namar ka dei ka khmat Synrai.

Shi t'lup pyrthei u Hynñiew trep,
    Ka juban khuid ki piam ki thep :
"Pap ner," ki smai, "Ngin khang khyrdep,
    Haduh ka sngi jingim kan sep."

Ki ap 'shandi ï'u Lum Hira,
    Kum Ñi Lurshai ba ap phira ;
Ki nguh ki dem ï'U Trai kynrad,
    'Ngi lait ngi let mynta shiwat.'

Sa shisien pat ki win ki maw.
    'Erbetasi ka beh ha khlaw ;
Ha trai u snieng ki sim Kyrkhaw,
    Ki shong syaid sngi harud ka khlaw.

Ka sngi ka ih ha wah ba, lum,
    Napoh u briew ka khlong jingdum ;
Ka Mieng ka Kaw, ka Marynthing,
    Ka her syrngiew ka smïej ka tieng.

Ki thwei ki rkhie, ki kshaid ki rwai,
Ka Lyntait maw ka her jngai jngai :
Ha khriang khiap khiap ki sher syngkai,
Ka ïam pangnud baroh la wai.

Ha sympa maw u ngap u Iwai,
Suhsleng iwbih 'tiewlapongnai ;
U 'tiew-mationg halor rynsan,
L' u tangduma phum phum u tan.

Parum pareh ki trep ki skum,
Ki soh babang ki ih ha lum ;
Raishan 'Raitruh, u Riewhadem,
Hapoh kyntem I'U Trai ki dem.

Wat la bunsien ki shiah ki thar,
Ka syep kthang-miuh ka tuid ka iar ;
Ki trep sopphring dap jingsngewbha,
Ki rwai ki kmen hapoh lyngkha.

Ki suit ki shor ki pynkyntang,
N'u lum Diengiei ki ap jutang :
U Ma-lymboit ha trai u stap,
U i ki rta ba bun syrtap.

Kümba ka pung Dam-Site ka dap,
Da bhor iati ba bun syrtap ;
Wat la dohnud u briew ka sliang,
Suki ki rngat ki um bathiang.

Ki ong hana na lum kynthong,
Ka mih ka 'lei' ka 'jri' kyrtong,
Ki thied radbah arsut ki ngam.
Ki tnad ba kylan sha suiñ ki sam.

Ki tnad ki suh shapoh ki lyoh,
U khun bynriew u ngop shapoh,
Hangta u dem u khia u thien,
Ka jutang ksiar ka soppailen.

U khun ki blei u lyngngoh ngaiñ,
Pyrthei mariang ka dum ïong ngaiñ,
Ki jhur ki jhep ki soh ki pai,
Ki stem blaid blaid, ki sdot ki swai.

U wad ka daw, u wad ka lait
Synïa bad sngi um man shongthait,
Balei ka kah ka 'ïei' ka 'kya',
Shaei u jah u Lum Hira ?

U Blei na khmat jong ki u jah,
Hapoh diengıei u briew u sah,
Namar um tip ba u la ngam,
Hapoh ki ahor bah ba thnam

Kyrïañ kyrïei ka san diengïei,
B'u briew un tip ka dei ka ei,
Naka u sdang ban kiew sha bneng.
Ha shiteng suiñ u sah tyngheng.

Ah ! Blei Kynrad kaei kane,
U ksuid u khrei u pynthame ?
Sa shisien pat ha u ngi ngop ?
Shapoh ki lhuh ïa ngi un shop ?

Kumta ka lang ka durbar blei,
U Hynñiew trep shi snieh pyrthei,
Ki wad ki skit ïa ka thymmei,
Ban tip tynrai u dei u ei.

Ki rangkynih ki rangphawar,
Ki baïong khlieh, kaei kin swar,
Ka dum jingmut ka synshar khlaiñ,
Khatduh ki rai ban pynngad jraiñ.

Kumba dapdoh ka thapbalong,
Katba nang daiñ nang dap jingmong,
U Hynñiew trep u sngewshyrkhei,
Balei diengïei ka long kum tei.

Shuwa baroh ki rai ban keiñ,
    Namar bym kup ka khat ka kheiñ
Ka phreit ka rwai na jrong u kdait,
    'Ko khun bynriew sha nga to peit,'

"Lada men ai symbai u rnai,
    Hapoh lyngkha shah keiñ ngan rwai,
Ngan ïathuh, ngan ïathuh hi keiñ,
    Lada jutang m'ym kdiah pynkheiñ."

Hangta jutang ki ia teh song,
    Hapoh dienglei, ha trai diengsong,
"U Khla mynmiet, jingmong u jliah,
    Katba ha trep phi dang Ioh thiah."

"Pynang rynhang ki wait ki sdie,
    Ynda haba ia sep ka sngi,
U khla un phot, thylliej un dkut,
    Kumta dienglei ar dkhot kan dkut."

Nangjur ka pap, katta nangdum,
    Ka hanga-mei ahor ka thum ;
'Nangjliah u Khla,' ka ong ka phreit,
    "Nangjur saitlah," katta nangbieit."

Kumba u lyoh Sohra baïong,
    Shapoh ki lhuh Daiñthlen u shong :
Ka 'Ïei' ka 'Kya' ka pat de jraiñ,
    U khun bynriew u suk u saiñ.

Kumne ka win ka Khanatang,
    Ban ruld ka jylli khraw-Jutang ;
Kumne jingdum shiphang ka her,
    Nangne shano kan siang ki sner.

Hangne u mawnongrim ki seng,
    Ka nia-ba-im ban sah pateng ;
Riti shongkun ba pyneh rngiew,
    Kan 'suh parpaiñ h'u khun bynriew.

Ki dem arti i'U Trai Nongthaw,
Ka lait ka let Un loit Un law ;
Kumne pateng ki shor ki tang,
Halor ka Hok ki suit jutang.

Ka Lympung Rilum

U Hynñiew Trep shisnieh pyrthei,
U wad hangno u don U Blei,
U khreh u khrum ka phur ka Siang ;
Shu Trai kin pur ki sur bathiang.

Ki sim ki doh, u briew u mrad
Hapoh lympung kin pynnoh kjat,
Na kpait pyrthei jingsuk ki wad,
Nangne ngam tip shano kin rwad.

U Kairang Syiem n'u Shiah-Seiñïong ;
U wiat rymmuiñ i'u 'tiewmationg,
U Hurjakoid, u jamithiat,
Ki shong lyngngeit ha shiteng riat.

'Tiew-Japang-spong Joiñkhor nylla,
Ha shyngkup ling u rwai sngewbha :
U 'tiew Sohioit kynrem ki tmaiñ,
Halor ka Sohlarmaw u thaiñ.

Shira mithai kheit Sohphinam,
U Dem laraiñ ka Ñianglartham,
U Tiew-lyngskaw, u Jaaallar,
Lyngngeh ha pneh ka Tempsynlar.

U 'Tiew lyngksiar na jrong u maw,
U wiat ka 'Kei-lympiad ha khlaw ;
Ka Sim-pieng Lylur n'u Sohthombor,
Ka rwai iapsaw i'u Sim Kaitor.

Hala ki dur, rukom ki sur,
Kumne ka Shad ka ih wan dur ;
Katba ka Tyut ka tem Nakra,
U 'Siang lai-lad u nangkyrha.

U Shrieh u tem ka 'Sing-pasiang.
Diegkhied kyrshaw ki sur bathiang ;
Katba Risang u nang padiah,
U 'Kei-Rang pat u shad Symphiah.

U Shakhyllia u tangmuri,
U Kui talaiñ ariiang syrti ;
Katba nangshad kynthei ka Dkhoh,
U rkhie iap-ler u 'Khan-somoh.

Shapoh u kdait u Dkhan u ngam,
Ka Temsyniar ka ud ka iam ;
Namar ka sngi jingkmen dohnud,
Ka dei ka sngi ban iam pangnud.

Katba sawdong lympung ki shad,
Ki Rang-phawar ki kyrdem kjat ;
Tymmen u San, Samla Samhoi,
Ka juh ka sur ki ia kynhoi.

Ka Lalyngngi ha shyngiar-maw,
Ka 'tiewlarun hapoh sakaw,
Dohnud ka peh, ki kyrshut kjat ;
Hapoh lympung kin pynnoh kjat !

Ki pelt wandur ki khongdongjat.
Suki ki khreh, ki sum ki sad,
Hapoh lympung kynshreng ban shad,
Para samla kin pynnoh kjat !

U Pyrthat rkhiang ha trai ka Bsiang,
U shat ki khmat halor mawsiang,
U Janailar, ka Tem-synlar,
Kyndit kyndit u khih bitar.

U khroh ï'u Kui b'un ai waitlam,
    Shapoh lympung kynshreng u jam,
Jraiñ-taiñ, khalek talaiñ bitar,
    Ka lympung shad ka khih kulmar.

U Ktiar, u riew rangbah rangsan,
    U tur riaw-riaw shapoh madan ;
Hamar un sdang ka kraw ka sneng,
    Shah tangon jraiñ, bak kiew sha neng.

Nangne ka sdang ka jingïashun,
    Haneng harum ki ju ïa-khun ;
U Kui u khreh shaneng b'un kam,
    Na ktem-leitrud un knieh waitlam !

U Simtyngwieng u thaiñ ki kti,
    Katba nang-ud ka Sharati ;
Kumno un paw ha khmat lympung,
    Harud ka dpei u ksaid lyngkhung.

Um don jaiñspong ne khor ban phong,
    U trud ka khlieh, thapngab u shong ;
Sa tang I Mei ba ngan byndi,
    Ani ! Ia shet ka pap sepsngi !

Haba rongphong ka pynbaji,
    Ko Sim-tyngwieng die-ri die-Kmie ;
Kynthrung shapoh lympung u kam,
    Ha jinglongmraw ka Kmie ka ïam !

Harud I Kong Kyllai Dohdit,
    Ha riam ïa-pan, u kren shongshit :
Suki ka thit jingieit ka ngat,
    Shapoh ri khlaw ki ïaid pyngngad.

Ka kmie ha ïing u Mahajon;
    Ka shah ka eh, ka khia ka shon ;
Ba la kynthrung ka jingsarong,
    Jingtim hakhlieh junom men phong,

Ka Panshandi ka ap Phira,
Ï'u Mangkara khadsaw synïa ;
Ka riam ka belt baroh ïa biang,
Ka thut jingmut ka ring saisyiang.

Shapoh u Ñi Lurshai u sah,
Ka Panshandi ka dem lorkhah :
Dik dik ka thrang, oik dik ka kwah,
Balei ka miet ka sngap kynjah ?

Ka Sohlyngngem ha jrong Phuliñiaw,
Ka ïam pangnud ï'u Sim Rynñiaw
Namar im mon i Mei i Pa,
Bad u kam lah ban ïa poi-kha.

U Sim Rynñiaw u khun binong.
U Pait dohnud, ei shuh un ong ;
U siang ki sner ... bad jar u jah,
Ka Sohlyngngem marwei ka sah.

Ka Sngi U Bnai khatduh ki poi,
Hamar 'singwai ka sdang kynoi,
Ki Laiphewmrad, ki sin ki rngop,
Sha krem Lamet Lâtang ki ngop.

Ka shad ka kmen ka kylla jngem,
Laiphew jingthaw ki khmat ki stem ;
To shah ïa nga shata ngan ngam,
Mynba u Klew marwei u ïam.

KA KREM LAMET LATANG

I

U Klew

Kumba thynrei u blei u syiem,
Namar u briew u klat nongrim ;
Ka sngi u bnai ki phet lam rem,
Sha Krem Lamet Latang kyntem.

Kum ngap sympa ba khlong phyllad,
Laiphew jingthaw u stem u blad :
Hapoh ki trep ki skum kynjah,
Ha pneh ka phleng ki shong ki sah.

Ym don sohsat ba kat kata,
B'u briew un mad un loh bynta ;
Ym don thylliej briew ban batai,
Naduh ba sngi kam ai jingshai.

Tang khlur ka bneng ki ai jingshai,
I'U khun bynriew ba sah ha rngai
Tiew Lasubon u sma 'Seiñiong,
U rit mynsiem hapoh kyndong.

Ban lap ka daw, ban kup ka nia,
Ha Durbar blei un am hi khia ;
Kumba ki rong h'u Simpyllieng,
'U slap un rang ka bneng kan sieng.

Koh Sieng Sadew u sangot shnong,
Nalor ki riat kyrha u Bthong ;
"Sha ka Durbar pyllun to paw,
Ka lap ka im hei ho kynmaw."

Na krem batong krei khlew-sein-long,
Sha lum ki phrlang wad 'Si-kyrtong
Sha Durbar blei lang lun pyllen,
Kumno ka nia ka bam ka khun.

Thapngur thapnger nalor ka knor,
Ka jutang khuid u tang u shor :
Kaei ka wit ka lait ka let ?
Balei ka sngi ka jah syndet ?

Mano ban ai ka jubab blei,
Haba ki Umsohsun ki shiei ;
Kumno ban kiew sha duwan blei,
Haba ka hok kala thynrei !

Kumba ki sngap mynthi ki maw,
Mynba ka pluh ka ding ha khlaw ;
Kumba kynjah ka step phyrngab,
Ka khmat ka jngem ka biad sap sap.

Kumba rangei ka dieng ïap-tnga,
Ka shong thapiur harud lyngkha ;
Dohnud ka khia ka lwet ka phret,
Ha Durbar blei ki ïa bynshet.

Hangno u rang-kynih phawar,
Jingdum ïong-ngit ban pynshai kdar,
Mano ban khem umjem umjah,
Haba ha kordit sat u sah.

To mih pyrthei rang-khad-ar-bor,
U ban khaia ban kit lyngkor ;
Ka shit ka syang un khem un spud,
Ka lait ka let un spiar un khud."

"Ko Pat hati ko khlaiñ tyrpeng,
Balei kumne phi muid tyngheng ;
Ma phi phin jam ka ktieh ka lwer,
Ma phi phin king sha ki saw-lyer."

"Pi-ar pi-lai, pi-saw pi-san,
Ngam tip kumno ka dur ka wan ;
Ani ka ktieh ! Ani ka lwer !
Ïoh ngam jyrsieh shano ngan her ?"

Ah jingkhlaiñ bor ba shet shukor,
    Dei buit keiñ phi kaba kordor,
Jabieng kaba tam ha pyrthei,
    Ka spah tyngkai na khmat U Blei.

Ki khor ki khriam, ka spah hajar,
    Ka tyngshop phreit I'u 'riewkangar ;
Ka pyntyrsaiñ jabieng ba luiñ,
    Napoh ramew ka khlong bam kruiñ.

Halor ka knor u khih kyndeh,
    Hangno dew trai un b'shet shong neh,
Ma phi ko Kiew ko rang dathew,
    Sha krem lamet latang phin kiew.

Hadien ka nguh kyrkhu kyrdoh,
    Ka jutang khuid u piam u doh,
Shapoh tyngkong ka sngi u jam,
    U 'rang palei ba kynsai tam.

Kumba lap ïuh tdong bseiñ ha khlaw,
    Ka kem jingleit harud phyllaw,
Lei lei b'u khlei 'tien donakor,
    Shaduh shilp nud ki pun' ki thor.

Kumba ka shoh tyndep ka rngai,
    U klet jutang ba u ia smai,
Hapneh ka kmen ka suk lyngngai,
    Um kynmaw sngi ba un leit phai.

Ïa u ka leit, hei ka thung sylem,
    Ha u ka theh sei la jingim
Shikhrum pyrthei ki ap lyngngoh,
    U pat u jngi ha thwei ki lyoh.

Mynba halor rynsan u shong.
    Sha tbian pyrthei u ngoid khongpong
Ka aïu-re ka shad kyndiang,
    Ka khlong ki um rupa bathiang.

U Koh Phiang phiang khadsaw synia,
Ha iing pakl u ksaid pisa,
Um pei ki ihop ba shit-tyrha,
Ka wiat rymmuiñ harud lyngkha !

Ka jingkwah brai ka pynpisa,
Jingbang shipor ka siar-kylla ;
Haba ka sang ka ieng rasong,
Ïa jingtip briew ka khñiot khongpong

Mynba kiewskong ka mangkariang,
Ka dohnud briew ka thlong ñiangriang ;
Shaba ki lang ki pyut ki pyiaw,
Hangta ka seng ka pun longkiaw.

Jingshai ka ngen shapoh ramew,
Hapoh dohnud ki khie ki dew ;
Ka jingshisha ka dam matlah,
Ha bhor lati u shong u sah,

Ka dud ka khi ka pynring-sdot,
Shiteng synia u kyndit rot :
Ha rngai ki shkor ki sngap jingkhot,
Ryniëng ryniëng u shu khiellot.

Hangno ki palong mawlynnai,
Ban tem syrpai ia jingkwah brai ;
Hangno ki kynroh ka jingieit,
Haba longjot ka phon syngit.

"Wat leit ko leit," ia u ka khroh,
"Ha u langiap phi thmu ban snoh ?
Ka rong-pyrthei ka kut ha-ragei,
Kumno sha nga shuh phin wan phai ?"

"Ko kmie kynrad, wat leit dukha,
Sha phi ngan siang khaia khaia ;
Wah duid bashngiam, ki 'er pyngngad,
Balei hapoh jongnga ki shad ?"

Sha thwei ramia u pylar thapniang,
Ryngkat dohnud bajrah basliang ;
"Ah shoh khawiang ! Kam dei ïu ei ?
La shet ïa nga ha snieh pyrthei !"

Jangur harud lyngkha tyrso,
U ud bynñiaw, u sei tyrtho :
Ki sia tyrso ba lung kur-kur,
Riaw riaw shapoh lyngkha u tur.

Haban da ingied u bam kyrngaid,
Ha trai diengsning u thiah jahthait ;
Katba lyngngai u nang phohsniew,
Ka rwiang jong u ka noh sha sniew.

Ah dur lanot la kut ka sngi !
Ki kti ki dait ha ki kynjri ;
Sa shipor shen ha jingbishar,
Ha jingkordit diengsong un tar.

Mynta u kynmaw dulan bneng,
Kumno ka sngi baieit ka sneng :
Kumno jingthrew jakhlia ka doh,
Kumno ka pap ka ther ka shoh.

Kumba khalek sia Temsynlar,
Haba ka sur jingleit ka par :
Kumba ap miet ka panshandi,
I'u Mangkara ka khmih lynti !

Halor ka rynsan bneng phyrnai,
Ka ap mano ban ai jingshai ;
Khatduh ka khreh ba kan leit wad.
Ha jinglamwir ba sngew sohsat.

Shapoh ki lum, sha ingaid ki thwei,
Ka wad I'u Kiew u don haei,
Hapoh byndi, ha nar diengsong,
Ha jingkordit marwei u shong !

Kumta ka ïam ka pait dohnud,
Ki ummat ksiar jyiliew ki ud ;
Ban sah pyrto ka khanatang,
Kumne dohnud jongka ka pdang.

"Ko mangkara, pansngiat jongnga,
Kynphad u ngam, per u sisa :
Balei mo kumne phi shet-thai ?
Aiu phin shem, nga ong yn nai ;
Pyrthei ba-ma, ba-tmang kynsha,
La mon phi pyndem, mo bakha ?

"Ah ! Sangot ha ummat phi pdem,
Haei shuh ïa phi ba ngan shem ?
Dohnud ka thait, ka or ka pait ;
Hangno ngan iap u maw-shongthait
Lapongnai, ko sylem kut-shadem,
Haei ïa nga kumne phi pdem ?

"Dohnud ka bthei, ummat ki shiei,
Ki pukri badum ; Ah ki thwei !
La shet khawiang, Ah rong thala !
Mano sha ïa nga ban khala ?
Wah duid kin ran, ium kin madan,
Sha lyndet lyoh marwei ngan shan ?

"Ki ïum pyngngad, iawbah ba jngum,
Jingïm ïa nga tang lyngngoh dum ;
Shano ngan her, nangno ngan shem,
Mano ban bteng jingleit batlem ?
Na phi ngan khiad, rynieng kan pad,
Sha lyndet lyoh, ïa phi ngan wad !"

KA KREM LAMET LATANG

II

U Kohkarang

U klew ha slung dlengsong u sah,
Shit'lup pyrthei ka sngap kynjah ;
Ka wad i'u rang-kynih phawar,
Uba synshar ba im adkar.

Tare matlah ru-ru re-re,
Ki kiuh ki thlun bu-bu be-be ;
U khun ki blei u shaïong ngaiñ,
Da kumno pat un mir un saiñ.

Kumba la rwai ka khana-tang,
Ha khmat durbar ki smai ki tang ;
Woh Kohkarang rang dap shynrang,
Un leit sha krem Lamet latang.

Hakhmat durbar u ïeng bam-smai,
Haduh pyrthei kan ïoh jingshai :
'Khublei' u ong, bad joit u kiew,
Shaduh tyngkong Ñi 'Lur-tynriew.

"Ko 'Ñi ko pa kumne nga khreh,
Tyngkong Mei-ngi jutang nga teh :
Kitbok kitrwiang tylli ma phi,
Namar ka hok jingim ngan pli."

"Rynïeng rynïot, jingstad phi don,
Teng teng nusib ka dhon ka phon;
La jingtip briew to bat tyngkai,
Halor ka hok phi la bam smai."

"Hapdeng pela bad ka shyntur,
Lah eh ban hap, kloi eh ban ur,
Bat jinglongrit, kiar ka thurmur,
Ïoh shah sin ei u riewbe-ur.'!

"Ka khmat samla ba shet shukor,
Na krung ka kyntieng majikor;
Teng teng shabar u pud ka jam,
Shaba ummat kim kot ban ïam."

"Kita baroh nga la sngewthuh,
Nga la tynjuh nga la peit thuh:"
Ba la tyndep b'la rot ka rngiew,
Un long 'tiew eit bala bynthiew.

Da ka akor burom ka pdiang,
Ï'u rang khyrwoh palei pasiang;
Kumba ju long ki 'thei-ïapsaw,
Kha-thli tyrkhong u swait pamdaw?

Ka soskular u shohtyndep,
U sei syntiat ki buit ba nep;
Nangta u sdang ban raiñ samla,
Ka sngi kynsan ka bitar shla.

Da lyngknot thlong, tdam ka kawang;
U Kohkarang haiñ saw kyrang,
Ka tim ka tia, ka beh sha-dew,
Jyrhoh sahjaw kit kum u ksew.

U Kohkarang u kheiñ rangbah,
Ka mynraiñ khmat junom ka sah;
Shiteng synia, khrung khrung khreng-khreng,
Shapoh ri khlaw u aloit ki reng.

Na khmat u briew u ngen u jah,
Ban paw pyrthei u sngew matlah;
Ban sah puramit ha pyrthei;
B'u khun bynriew un sngew-shyrkhei.

—

III

U Ma Lymboit U Ma Lymbiang

Hapoh ka jri, u sning u stap,
Ban da ka saiñ, ka khlieng tyngap ;
Hapoh tyrkhang ha snur ba-tngen
U tieng ïoh nguid u khla u thien:

Ha khmat Durbar, u rangphawar,
Kadiang kamon u khan u swar ;
"Mano dangjah, mano dang pep" ?
Balei ki khmat ki jngem sep-sep."

Sha trai dieng bsiang, sha trai eitniang,
Ki wad ï'u ma lymboit lymbiang,
Shapoh durbar ban paw pyrthei,
Aïu synei un nguid un khlei ?

"Ngam don ki khor, ngam don ki khriam,
Ban paw pyrthei nga sngew thynñiam
Ma nga u khun lyngkhuid bapli,
Ei ei ngam don ban khlei ha phi."

"Sha Krem Lamet Latang phin leit,
Ha ka burom phin riam phin beit ;
Ka khor ka khriam, thuia shyrtong,
Katba phi kwah kumta kan long."

Da jingsngewrit u kohnguh khlieh,
Sha dwar ka sngi ba un kynih,
Ka juban ksiar u ri kyndong,
Kumba u smai na mynnyngkong.

Ki 'tien jali ki 'tien jaum,
Ki krang lum bah, ka sijah jingdum ;
U tem ki dew, u ïoh burom,
Kumne ka sha ha ka parom.

Kynshreng u mih na khmat ka sngi,
Tiap poi pyrthei u thap ki kti;
Lai-sien lai-wat u ïeng kynih,
Shuwa ba ka sngi kan sa mih.

U Ma Lymboit 'Ylar krad lynti,
Ka jutang khuid u ai ha phi,
Ban ïeng U Blei, ban dem u briew,
Ko khun ka ri kyndit bynriew.

Nangne ka sdang ka jutang khuid,
U briew u mrad ban im laitluid ;
Syntiew ki skud ki kmen ki phuh,
Ki thwei ba ngum ki rkhie pahuh.

U Ma Lymboit u bah khala,
U ïeng rangbah ha duwan sla ;
Ban krad lynti ha dwar u blei,
Ban suk shi tyllup ka pyrthei.

Nangne ka niam ka ïeng rangei,
Shuwa ban mih u ksuid u khrei ;
Nangne ka sdang, ka seng thymmei,
Ka juban ksiar ha snieh pyrthei.

Sa shisien pat u briew u khlei,
Ka soskular bym lah thynrei !
Horkit un nym kren da kumwei,
Naior jutang ba u la khlei.

U Sai jutang kumne u teh,
U kba u staid ë khud u peh ;
Sa shisien pat ka bneng ka phngaiñ,
Ka her lamwir ka dum ïongngaiñ.

Na thymmei dohnud bym lah thew,
U deñ arti ha tbian khyndew ;
'To syrpai lin ka at ka them,
Ha Me Kynrad ngi nguh ngi dem.'

Sa shisien pat ki win ki khlaw,
    Ka khih im pat ka shnong ka thaw;
Ha lyngwiar dpei, halor jyrdom,
    Ka riti khuid kan neh junom.

Manba dohnud jong u ka mong,
    Haba ki dew ki shop khongpong ;
U Ma Lymboit u ïeng ban said,
    U tah u spaiñ dohnud b'la pait.

Kŭmne ka im ka soskulor,
    Hapdeng u pait Khasi ba ïar ;
Nangne ka seng-thymmei ka niam,
    Pateng pakit ïa ka ki piam.

Ki Bniat Masi

Wat la dohnud ka kmie ka pait,
    Ki khun—ka wad khlem kut khlem thait
Ynda ha lanot khop ki hap,
    Kloi lan thapniang jingleit ka tap.

U Trai nongthaw u i sangsot,
    B'u briew u ngam ha ka apot ;
Na khriang ki dew ahor u sot,
    U kner ka kti jingieit ban kot.

Ka jingïam briew ba pynpangnud,
    Narud ka krong mian mian u bud,
Hangno u pud ka jingsngewsih ;
    Na thlong ki ummat kthang ki mih.

Ka lait ka let ka pap ka ner,
    B'u khun bynriew u piam u kner ;
Da jingsngewsih u phai sh'u Blei,
    Ha duwan u ïam-Kurilei.

U Blei u phah da u Masi,
Ban rah khyrwoh h'u khun Khasi,
Shi shir u khaw un dap shi khiew,
Un im shongprah, un roi bynriew.

Sa shisien pat u briew un rwai,
Kan tap kan spaiñ ka dohnud swai ;
Sa shisien pat un shai u bnai,
Ka sngi bathiang kan ai jingshai.

Ka khubor syiem Masi u rah,
Harud lyngkha u hap ban sah ;
Tyngab buit-di ka pah ab-ab,
Nalor ka met ka puh ki dkhap.

"Shano phin leit, ko rang phawar ?
Nalor ka met ki dkhap ngan sar."
"Sh'u khun bynriew ban rah khubor,
N'U Trai Kynrad Uba donbor."

"Kumne ngan ong h'u khun bynriew,
Shi-shir u khaw phin shet phin tiew ;
Bad im shongprah shongshang sadhai,
Ka pang ka jhia baroh la wai."

Nangta ka tyngab atiukhi,
Ia u ka bynñiew kren pharshi ;
"Ki dkhap kin dait, men at byliiang,
Ryngdang, u ksai un oh sohkhliang."

"Lada la nga me pynshah shkor,
Hapoh tapmoh men nym-takor ;
Jingdait jingbuit ngan pyn-byllut,
Ki dkhap baroh ngan sdiah pynlut."

U 'Si-langraw u kohnguh khlieh,
Ka Ab takraiñ ka shad mastieh ;
Na khlieh ha krung ka puh ki dkhap,
Ani shnglam-rai ! ki khmat u khap.

Kawei ka dkhap, jabieng ka shad,
Sha ki japha, ka reng ka ngab ;
Harud mawsiang ban shong thapngap ;
Lada u khun bynriew um ïap.

Hapdeng jingsbngiam ba shoh kynoi ;
Pynshad sawdong ki dken ki bloi,
"Ia nga, aïu phi don ban ong,
Kumba phi kwah kumta kan long."

Ynda h'u sai jadu u ngat,
U khaw-tyndep ha u ka shat ,
"To ïap mynta, to ïap la shai,
To bam hati, to kit kulaï."

Kumta h'u khun bynriew u khlei,
Ka kdiah ka jutang khuid n'U Blei ,
Ha kordit sat u briew u hap,
Namar u sbai u dei ka dkhap.

Ka duk ka ïap ï'u briew ka ban,
Wat la u kan u suh tyngkan ,
U Trai kynrad u bitar shla,
Ki bniat masi u lop pynshra.

Ha khmat durbar tyngab U Khot,
Ha apot sngi ka kiuh thot thot ;
U tap hapoh u khlew ranei,
Ka thok ï'U Blei, ka iong kum tei.

Kumne ka rwai ka khanatang,
Ha dohnud briew ka siat phalang :
Naduh nangta u ïam u kyang,
Lynter u dung u 'nam-saïang.

Man jingïam briew ba pynpangnud,
Ki pyndap mir thwei bymjukut :
Tyngab tyrut ka rkhie phut-mat,
Kam kwah thwei ummat khang kin rngad.

Ma phi rang dap tyrpeng ka ri,
Wat klet phar-shi ki bniat masi
La dait ka dkhap mammon 'lei sbai
Burom ka ri da bat tyngkai.

Hapoh ki Trep ki Skum

Mynba ym pat sărang u nar,
Mynba dang suk synshar khadar ;
Mynba ka bneng ka dang phyrnai,
Hapoh ki trep ki thiah lyngngai.

Halor ka sotti hok ki seng,
Tang ïa U Ta ki jer kyrteng :
Laisien lai-wat ki nguh ki dem,
Jingsuk ba kyntang tam ki shem.

Hangno ki ryngkew ki basa ?
U Blei ïa ki U ri u da ;
U Phan Kyrpad, lyngkhuh pakhuh,
Kim man patiaw ne kwah sngewthuh.

Hapoh tyngkup tyndai ka niam,
Ki seng riti ba phit ka riam :
Ki tang ka sang ki tang ka ma,
Ïoh pom pyrthat, ïoh dait u khla.

Kumno ban im ka kur ka jait,
Kumno sharum shaneng ban ïaid ;
U khan phikir, u ïaid husiar,
U kamai hok khawja khaw-shir.

Pyrthei ka long ka 'Per-syntiew,
Haka u ïaid pyngngad u briew ;
Ïathuh ïa nga ko jingphohsniew,
Balei u khih awri u briew.

Shynrang ki jer h'u khnam ryntieh,
B'un kieng ka wait, un bat ka stieh ;
Kynthei ki tang ka khoh u star,
Ban ri' ka kur,-ban roi ban par.

Kumne ka ih tang shiphang sngi,
Balei ka ngen ka asorphi ?
Sha kper kiwei u klang ruma,
Un ïaid pukir ha khlaw kynsha.

U bat u piam syngkai Bamon,
Ka rwiang ka rngiew sha sniew kaphon:
Namar kiwei ki shem jingbha.
Ruma rutit sha krem u Khla ?

Suki ki sdang kaweh pakha.
Ka sngi ka sdang ban khluit tyrha ;
Ïrat n'U Blei u kiar u jngai.
Ha krem ka dngiem u thiah lyngngai.

Ka jngai N'u Blei ka pdem lynga,
Ha khuiñ badum u ksaid pisa ;
U piam kulmar ï'u ksuid u khrei,
U shang makia sha ri nongwei.

La khyndai wat u kylla stong.
La la pang u shieng ingdong ;
La ka tmoh ka bit dewsaw,
Ka kheiñ ka shat kam man patiaw.

Ka kem ka lar ka kie be rong.
Shi shang ki lang tang ki shynrong :
Wat la la sum la slen shynrai,
Dap tang ka miet khlem phreiñ jingshai.

Nyngkong ki kñia d'u 'Yiar ryngkuh,
B'un krad lynti duwan-ai-ngun ;
Balei ki kñia d'u lang sawbthuh,
Ïa kane keiñ ngam kot sngewthuh.

Shiphang u sniang, shiphang u blang,
Ka Paro lieh khmat ki jingpang ;
Nang jur ka kñia - nang jngai n'u Blei,
Nang bun u dkhot —nangshoh thynrei

Ki wad ki tba ïa U kylleng,
Na lum Shyllong, sha lum Rapleng ;
Namar ka ban ka pang ka ñiun,
Ka jingshisha ka ïeng nongshun !

U Ksuid u Khrei ha-nga-ha-nga,
Katba u pan ki ai jingkñia :
Ki laiphew jait ki ksuid kynsha,
Khatduh ka pol ka siar kylla

Nang jngai n'U Blei nang sah khunrei.
U jah lynti ha snieh pyrthei ;
Wat la ki khlur ka bneng ki shai.
Wei briew u ngam ha thwei ka rngai,

Namar ka pap ka la jyllei,
U Ksuid u Khrei u nang kynrei ,
Ka hok nylla ka phet ïehraiñ,
Hangno hangno ym don ba paiñ.

Ki mih ki khun-kbeit shapuloit,
Khun tham-jynreiñ ki dkhaw ki boit ;
Katba nangjur ka jingduwai.
Ka maiñ u briew ka nang ïap stai !

Sa katno snem ngin ïaid matlah,
Hangne da lei lei ngin nym sah :
Sa shisien pat ngin phai dien trai,
Shapoh ki kpait barim hyndai.

Ri Laiphew-syiem

Kumba kjat sngi ka shat ka phriang,
Kumta ka roi ka rep ka riang :
Na krung ki sker u Sohpetbneng,
U Hynñiew-trep u phriang kylleng.

Ka jait ka kur, ka niam ki seng ;
Rukom ki kam ki trei ki beng,
Ki khawai rong Mei-kha pa kha,
Ki seng ki kor tei mawbynna.

Ha snur ïing-kur ki lang ki sop,
Ka dur ka wan lang shi-synrop :
Ban im ka kur ka jait ka snam,
Kin rah ka stieh kin wiat u khnam.

Suki ki mih ki Laiphew syiem,
Lapher u dkhot, ryngkat ki im .
Ki don ka saiñ, u pud u sam,
Ki sang sha pud kiwei ban jam.

Tymmen u san, u syiem u kmie,
Ryngkat myntri ki saiñ riti ;
Ban suk ban saiñ, ban roi ban pa,
Ka jutang hok kam kdiah thala.

Hangno ju don kum ri jongnga,
Halor ka niam ki seng hima ;
Hangno ka ri ba bat riti,
Nalor ka jong u khun khasi.

Suki u lang Khasi Khara,
Ka ri ki phiah tukra tukra :
Lyngdoh lyngskor, syiem wah'dadar.
Kumne ka ih riti synshar.

Ri laiphew-syiem khadar doloi,
Khyriam u War, u Pnar u Bhoi ;
La pher riti, ka kup ka riam,
Ki mur ki piam ka juh ka niam.

Ha durbar blei ki bishar-blei,
Ka hok ki thwat naduh thymmei.
Kumta ki sin ka 'Ngam U Lah,'
Rai-blei mut-blei kin ju kyrngah.

Ne bishar blei da 'Khalai wait,'
Ka kur ka jait ka pap ban sait;
Ryngkat ka khor-ka ksing nakra,
Ki khrai ka khlieh arliang mamla.

Ka khanatang Lyngrah-Mawdkhap,
Bym lah ban rai mano ba pap;
Ka bishar-blei da Khla-ka-wait,
Ki rai da arliang syrti slait.

Ki thma batriem ki bthei ki meh.
Ki laiphew-syiem ki im ki neh,
Ka jop ka rem ha madan-thma,
Ka bai kliarwait ki siew kuna.

Kynthei khynnah sang ban leh beiñ.
Ki rah ka khlieh ban shat ban kheiñ;
Kiwei ki phawar da jingkmen,
Kiwei kim lap syrngiew jingtngen.

Ki thang-siarkait, thang lyngkhason,
Ki thep-mawbah mawshieng kyrhon;
Ka phur ka siang, ka reng ka ngab;
Ki 'nam-tympem ban ker snaiap.

Hapoh iing.kur ki shyleng ki lang.
Shuwa mawbah yn suit kyntang:
Ki sum Umkoi, ki tang pungrei,
Ki beh ki thwet i'u ksuid u khrei.

Ka juh ka niam ka juh ka sur,
Ka suh parpaiñ ka mur wan dur:
Hapdeng u khun Khasi Khara,
Naduh hyndai haduh mynta.

La pher ka riam, la pher u dkhot,
Ki kner ki kti shata ban kot ;
Ki saiñ hima, ki seng riti,
Ban suk ma ngi, ko khun ka ri.

La pher ka tang, ki aiñ kanun ;
Ki sot-koiphot wat n'u nongshun ;
Hapdeng ka thma ka saw ka sian,
Thombor ijot, kim ju pyntian.

U Khun Khasi shi snieh pyrthei,
Ka kut baskhem dei tang U Blei :
Wat la kiwei ki ngop sha sniew,
Ma ki ki iaid akor tipbriew.

Kumta ka ih ka kur ka jait,
Kumne u lang byllien u pait :
Namar ka ri ka kur ka jait ;
Ki lang sawdong ki khla-kawait.

Ka Panjira

Kumne ha phi nga shat waidong,
Naduh ba ih ki sngi nyngkong ;
Naduh ba dang khyllied ka bneng,
Ka niam rukom hangne ki seng.

Ko Khun pyrsa, nongsor kyndong,
Wat shah jingstad, kan nguid lyngkdong
Ka hok U Thawlang ka Ïawbei,
Ngin piam ngin kdup ha snieh pyrthei.

Naduh Rondi haduh Kupli—
Shaduh ki phud Rupa tylli
Naduh kynthong u Lum Meikha,
Kane ka dei ka ri jongnga.

Ka snam u longshuwa ka ud,
Ha them ummat ka bymjukut,
Ba ri kan sah ha jing-long-mraw,
Kham lah ba klet na jingkynmaw.

Ko 'er iwbih na kpep ka rngai,
To sei ki rong khoh mawlynnai,
Namar ka Ri jingim ngin pli,
Ko Rang kynih wat shong kli kti.

Ka jutang khuid la pharia lut,
Ka rwai leit ri ka set kyllut ;
Ynda halor shuki phi shong,
Ia la jutang phi kdiah khongpong !

Ki um ksiar um rupa ki jngut,
Ki hok riti ngi iaid jynthut,
U Mynder Ri u phon baji,
Kumne nga rwai ko khun ka ri.

Shuwa ban sep ka sngi u bnai,
Sha la iing traw nga phai dien trai,
Nga i ha jingsamthiah lyngngai,
Ha snur sharyngkuid wai-shi-wai.

Maphi ki rang ki thei samla,
Ha phi ka im ka jingshisha,
Katba dang ieng u Lum Raitong,
Ngin phai dien trai sha la kyrpong.

Napoh ki kpep, ki khuid ki thlong,
Ka um ba im ngin dih ngin tong,
Ki kor b'la pra, ki mawbynna,
Ngin khleh sorki, ngin tei pynbha.

Ka riat Mawiew, ka Kshaid Khapnar,
Sawdong ka ri ki suh ki par,
Ko Lum Shyllong, Kyllang, Symper,
Hyndai ia ngi ki da ki ker.

Ko khun ka Ri to ïeng Rangbah,
Lama jingïatylli to rah,
Hyndai ki Lum ki wah ki da,
Mano ban ker ïa ngi mynta ?

Tylli ngin ïeng, saphret ngin hap,
U suri kliaw u ap na khap :
Ki masi kpa ki tan tyllai,
Ka jaw ummat ka Jitlakhai.

Ha phi ki khun sotnot I Mei,
Lyngba ki thwei ummat nga khlei,
Nga i ka riat sham sham ba ngiew,
Da kumno ngin kyndit bynriew.

Nangtei na kliar U Lum Shyllong,
Nga her sha lum Symper b'la mong,
Narud ki phud ka um Syrpi,
Nga hiar sha khriang Rupa tylli.

Ko lum Raitong, Bahbobakong.
Ko Ri ki khlaw, ki sieij khongpong ;
Nga ieit ïa phi na 'myn nyngkong,
Nga kwah pansngiat ksiar ba phin phong.

Narud ka Wah Sunapani,
Nga her ïaid wir kylleng ka Ri ;
Ki sboh ki sbur, ki bhor lati.
Ha shyngkhap maw ki sdien phasi !

Hangne nga shong pyrkhat shipor,
Nga jam ki surok rong ka sor ;
Na jngai u ïeng U Lum Diengïei,
Ha ranab lum Umiam ka shlei.

Artad lynti ka ïam pangpud,
Namar ki umsohsun ki jngut,
Mian mian nga kiew sha Khyndai lad,
Hangne ki jnang ki riew pyrkhat !

Jableng ka rben, thyllieij u thlun,
Hynroh ka ap ka sngi ban klun ;
Lada ngin kloi kyndit bynriew,
Shi jam ngai lyngai ngin ngop sha sniew.

Nangta nga klew n' u Lum Shyllong,
Na rngai u krei u lyoh baïong;
Paki dulan ka Sor Shyllong,
Balei dohnud jongnga ka mong!

Katne ki Um ka ri jngut,
'Ñiangkwang miet step ki bniat u shut,
Un mih madan ha por babiang—
Lada jingïatylli ngim sliang.

Kynrei ieit ri, ko Simtyngwieng,
Ha khrum ki buit shukor me phnieng?
Ka doh ym bit, umshit te bit,
Ban pynthame me kren shongshit!

Ieit Ri, ka dei ka kut khatduh,
Ï'u riewbeiman ba kwah lahduh;
Ynda ha palong Kslar me shong,
Ïa Ri me die khyndai khongpong!

Sa shisien pat sha phi nga phai,
Kyndit bynriew wat thiah lyngngai,
To piam ka hok ha snieh pyrthei,
Ki riew kynsai ha phi Un sei.

Sa shisien pat ka lyer kan sieng,
Sha jngai kan her ka syier ka tieng;
Katba dang ïeng u Lum Shyllong,
Pansngiat ka jingiaitluid ngin phong.

Hangta kan kyoh ka Duitara,
Yn khi lainuid lamler thawsha;
Ynda la sloit ka Dngiem u Khla,
U Sim Rynñiaw un shad sngewbha.

Kumne nga rwai ko ri jongnga,
Ko Ri umsnam u Ñi u Kpa;
Ki Khlur jong pha kin ïai phyrnai,
Wat ia ngan ngam sha ri ba jngai.

Namar ka Ri !

Ki her ki Taxi benami,
Ki iing paki kylleng ka Ri ;
Dei kumne kein, ko khun ka Ri,
Ka ngop jyllop ka ri jong ngi !

Ba rwai sawiang u 'kaiñ pyrjong,
Ka Ri Khasi ka shong kynrong :
Ki iing ki sem ki raij jem rngiew,
Ka troiñ arsut ka jaitbynriew,

Sha lum ki kiew ki Tyngab Ïong,
Sha them ki hiar ki thei thadrong !
Haman ki lad, ki shnong ki thaw,
Haduh rympei hi dngong u paw !

Harum haneng ngi wad ka daw,
Shano ka sboh u paw u maw ?
Khlem kheiñ ka sang ki kjit ka snam,
Ki Para ri ki ud ki ïam ?

Mynwei u nguh arti arjat,
Mynta u rah u dieng-sympat !
Ko rangkynih da khan jylliew,
Shano kan poi ka jaitbynriew ?

Haba u rung hapoh khiewja,
Longkñi longkpa ka sliah ka pra ;
Ka da rapjot burom I'i kur,
Ka pynshong snor ï'u Pukni bhur.

U thning u pyiar ha Sor-Shyllong,
Ka khlieh u bsuh sha nongkyndong ;
Ka spah hajar u ksam u kjit,
Ka kur ka jait u kbong u shyit.

Kumba ka miaw ka thap ï'u bseiñ,
Ka sboh jadu ka paw tyngkreiñ ;
Ki khun pyrsa ki raiñ ïapmat,
Ha khlieh u hap u dieng sympat !

Ka Ut suki ka phrung ka khlieh,
U trai iing jaiñ sha lait u mih ;
U bseiñ ba khriat harud ka dpei,
Suki u phlan pynjot pyrthei.

Ko phi 'rang dap tyrpeng ka ri,
Balei ki hap ki bniat masi ?
Ba dait ka dkhap u 'lei thrang-sbai ;
Burom ka ri to bat tyngkai.

Shipor ngi kmen ba heh baiwai,
Kumne ka ri ka sdot ringswai ;
I Um Tyngab ba heh kamai—
Balei mynta phi ïam pustai ?

Ma phi ko 'thei bhabriew ka ri,
Shaei kumne phi wiat pharshi ?
Ka hok kyntang phi bat ha kti,
Ka kur ka jait phin ri ma phi !

Lada lymmuh phi krih ruma,
Ka jaitbynriew kan ïaid sakma ;
Ai akor briew jinglong nylla—
Kan sdien ha pneh u Longshuwa.

Phi shoh jingleit ï'u 'Tiewmungor ?
U don ki shïah ban sam ki shkor ;
Rymmiang shyntur jali jaum,
Dohnud,—u thlen ha krem badum.

Katne ka byrsieh bam pohrang,
Ka jait ka kur ka twa lyngkrang ;
U kñi u kpa u shi jem rngiew,
Arsut ka hiar ka jait bynriew !

Ngi sdien ha tmier ka riat sham sham,
Dohnud ka khih, ka piuh ka thnam ;
Nangne—shano ngin thung baji,
Nga buh ha phi ka jingkylli.

Ma phi ki 'rang, ki 'thei samla,
Phi kit lyngkor kyntang nylla :
Ban im ka ri, ka jaitbynriew,
To ïeng rangbah, kyndit bynriew.

Ïoh ba umsaw ka wan tyllep,
Lehse mynta ka dei ka khep ;
Namar jingbang ba tang shipor,
Ka jaitbynriew ka shah-sam shkor !

———

"Ma phi rang dap tyrpeng ka ri,
Wat klet pharshi ki bniat masi ;
La dait ki dkhap mammon 'lei spah,
Burom ka Ri to hat tyngkai.